

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS POIKKEUSLUVAN TAI ALUEELLISEN KIINTIÖN NOJALLA SALLITTAVASTA KARHUN METSÄSTYKSESTÄ METSÄSTYSVUONNA 2017–2018

Pääasiallinen sisältö

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa esitetään suurimmat sallitut saalismäärät karhun rauhoituksesta poikkeamiseksi koko Suomeen sekä aluerajoitus, joka tämän metsästysvuoden osalta perustuu aiemmasta poiketen vain metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen (452/2013) 8 pykälän 2 momenttiin, jonka mukaan karhun poronhoitoalueella tapahtuvaa metsästystä varten maa- ja metsätalousministeriö määrää erikseen kiintiöt itäiselle poronhoitoalueelle sekä läntiselle poronhoitoalueelle. Tämän vuoden asetuksessa ei ole tarpeen säätää tarkempia aluerajoituksia aiempien vuosien tapaan eri kannanhoidoalueille, sillä Suomen karhukannan hoitosuunnitelmanpäivitetty luonnos on samaan aikaan lausunnolla. Uudessa hoitosuunnitelmassa Suomi jaetaan karhukannan hoidossa kahteen kannanhoidon suuralueeseen, joita ovat poronhoitoalue ja muu Suomi. Muu Suomi käsittää kannanhoidoalueet vakiintuneen kannan hoitoalue, levittäytymisvyöhyke ja kehittyvän kannan hoitoalue. Ennakoiden tulevaa kannanhoidon aluejakoa, maa- ja metsätalousministeriö jättää Suomen riistakeskuksen harkintaan poikkeuslupien tarkemman kohdentamisen. Ministeriö pitää tärkeänä, että kannanhoidollisten poikkeuslupien päätösharkinnassa voitaisiin huomioida karhujen aiheuttamia vahinkoja ja ongelmia nykyistä paremmin ja joustavammin. Asetusmuutos tuo joustavuutta mm. eri kannanhoidoalueiden rajoilla olevien yhteislupien taroituksenmukaisempaan hyödyntämiseen. Lisäksi ministeriö katsoo, että karhun poikkeuslupien kohdentamisessa tulee huomioida eri alueiden vahinkokehityksen lisäksi myös alueen hirvieläinkantojen tila suhteessa karhukantaan. Huomiota tulee edelleen keskittää myös metsäpeurakannan turvaamiseen Suomenselällä ja Kainuussa. Metsäpeuran huomioiminen luvituksessa parantaa myös käynnissä olevan useampivuotisen Metsäpeura -Life -hankkeen onnistumisen mahdollisuuksia. Hankkeen budjetti on 5,16 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoittama osuus on 3,05 miljoonaa euroa (60%). Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu hankkeeseen 1,32 miljoonan euron osuudella.¹

Karhu kuuluu luontodirektiivin IV liitteeseen eli on tiukasti suojeltu laji. Suomen karhukanta on kuitenkin riittävän suurella tasolla, jotta sitä voidaan säädellä luontodirektiivin sallimalla ns. kannanhoidollisella metsästyksellä. Ministeriön tavoitteena on vakiinnuttaa kanta poronhoitoalueen ulkopuolella nykyiselle tasolle, mutta pyrkiä saamaan karhukanta leviämään laajemmalle alueelle. Poronhoitoalueella tavoitteena on vähentää karhun aiheuttamia vahinkoja.

Maa- ja metsätalousministeriö pyrkii asetuksen avulla säätelemään karhun metsästystä karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti niin, että karhuja esiintyy tasaisemmin sopivissa elinympäristöissä koko maassa. Kuten hoitosuunnitelmassa todetaan, levittäytyminen mahdollistetaan ylläpitämällä alueellisesti porrastettua yksilöiden suojelua levittäytymisalueilla.

¹ <https://riista.fi/metsapeuroja-aletaan-palauttaa-luontoon-laajalla-hankkeella/>

Luonnonvarakeskuksen (Luke) 13.4.2017 arvion mukaan (liitteenä) kevään pentutuotto huomioiden vuoden 2017 karhujen lukumäärän arvioidaan olevan 1980–2100 yksilöä. Vuonna 2016 luku oli 1 720–1 840. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kanta olisi vuodessa kasvanut 260 yksilöllä edelliseen vuoteen nähden vaan kanta-arvio on tarkentunut Tassu-havaintojen perustella. Luvut eivät siten ole absoluuttinen tieto karhujen määrästä vaan arvio karhukannasta. Erillisiä pentueita arvioitiin olevan 187-216, mikä on 13 % enemmän kuin edellisellä vuonna (163-187).

Uudessa kanta-arviossa tarkentumista on tapahtunut erityisesti Itä-Suomessa ylöspäin. Vakiintuneen kannan hoitoalueella ja varsinkin levittäytymisvyöhykkeellä karhujen lukumäärä näyttää olevan myös runsastumassa. Selkeimmin karhujen lukumäärä runsastui Oulun, Pohjois-Hämeen, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan riistakeskusten aluetoimistojen alueella. Merkkejä vähenemisestä oli Pohjanmaan ja Kaakkois-Suomen riistakeskuksen aluetoimistojen alueella.

Asetuksessa suurimmaksi sallituksi saalismääräksi koko maan osalta esitetään 255 (183) karhua. Suluissa on merkitty edellisen metsästysvuoden kiintiö. Koko Suomen verotusprosentiksi esitetään 12,5 %.

Asetuksessa esitetään, että metsästysvuonna 2017–2018 poronhoitoalueella verotus olisi 85 (70), muun Suomen alueella 170 (113). Poronhoitoalueen verotusprosentiksi esitetään 24,6 % (18,8). Muun Suomen alueen verotusprosentti olisi mahdollisesti toteutuessaan 10 % (8).

1 Nykytila

Metsästyslain 41 §:n 5 momentin mukaan poikkeuslupien ja 41 a §:n 4 momentissa tarkoitetun kiintiön nojalla (sellaisina kuin ne ovat laissa 159/2011) pyydetävän saaliin vuotuista määrää voidaan rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, jossa voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä riistaelainlajia rajoitus koskee, suurimmasta sallitusta saalismäärästä, saalisyksilöiden sukupuolesta ja iästä sekä alueesta, jota rajoitus koskee. Ministeriöllä on siten toimivalta rajoittaa poikkeuslupien nojalla pyydetävän saaliin määrää ja aluetta.

Metsästyslain 41 §:n mukaiset poikkeusluvut myöntää Suomen riistakeskus. Riistahallintolain (158/2011) 2 §:n mukaan Suomen riistakeskuksen julkisiin hallintotehtäviin kuuluvat metsästyslaisissa säädetty tehtävät. Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jossa edellä mainittujen kaltaiset julkiset hallintotehtävät tehdään rikosoikeudellisella virkavastuulla. Riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö. Poikkeuslupiin liittyvä Suomen riistakeskuksen harkintavalta on myös hyvin pitkälle sidottua harkintaa, jota rajaavat Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiivit. Suomen riistakeskuksen luvat koskevat lisäksi yksittäistä eläintä tai eläimiä. Riistakeskuksen harkintaa rajaa myös tämä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella määräämä suurin sallittu saalismäärä ja aluetta koskeva rajoitus. Suomen riistakeskus ei voi poiketa näistä määristä tai myöntää poikkeuslupia asetuksessa mainitun alueen ulkopuolelle.

Myöntämisperusteet on säädetty EU:n neuvoston direktiiveissä, ja niillä on siten olemassa tietty tulkintasisältö, joka on muotoutunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen sekä luontodirektiivin tiukkaa suojelua koskevan ohjeasiakirjan kautta. Erityisenä edellytyksenä on kaikissa tapauksissa se, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole.

Karhu kuuluu luontodirektiivin IV liitteen ns. tiukasti suojeltuihin lajeihin. Luontodirektiivin 12 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet näiden lajien tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja kiellettävä mm. kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen ja tappaminen. EU:n jäsenenä Suomi on velvollinen saattamaan yhteisö-

oikeuden säännökset voimaan ja noudattamaan niissä asetettuja tavoitteita suotuisan suojelun tason säilyttämiseksi. Metsästyslain 37 §:n 3 momentin mukaan karhu on aina rauhoitettu.

Luontodirektiivi sallii kuitenkin poikkeamisen tiukasta suojelujärjestelmästä. Direktiivin 16 artiklassa säädetään tarkemmin niistä yksityiskohdista, joita suojelusta poikkeamisessa on sovellettava. Suojelusta poikkeaminen on mahdollista, mikäli toimenpiteelle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua eikä poikkeaminen heikennä lajin suojelutasoa. Tämän lisäksi poikkeamisen on täytettävä yksi erityisistä poikkeamisperusteista, esim. erityisen merkittävien vahinkojen estäminen tai ns. kannanhoidolliset perusteet. Luontodirektiivissä ei ole erityisiä vuodenaikaan sidottuja rajoitteita poikkeamiselle, joten poikkeaminen näiden lajien suojelusta on siten mahdollista myös keväällä. Luontodirektiivi kuitenkin edellyttää kansallisen viranomaisen tapauskohtaista harkintaa.

Suomi on pannut täytäntöön luontodirektiivin 16 artiklan poikkeussäätelyn metsästyslailla. 1.3.2011 lukien sääntely on metsästyslain 41 sekä 41 a §:ssä. Poikkeuslupa karhun metsästämiseksi voidaan myöntää erityisenä vahinkoperusteisena poikkeusluvana. Poikkeamisella pyritään esimerkiksi estämään merkittäviä vahinkoja tai turvaamaan ihmisten turvallisuutta. Poikkeaminen ei saa kuitenkaan heikentää lajin suotuisaa suojelutasoa tai sen saavuttamista ja poikkeaminen on mahdollista vain, jos ei ole muuta tyydyttävää keinoa ratkaista karhun aiheuttamaa ongelmaa. On kuitenkin huomattava, että tämän lisäksi suurpetoja voidaan metsästää myös silloin, kun ne eivät ole aiheuttaneet vahinkoa. Tällaiset kannanhoidollisella perusteella myönnettävät luvat ovat tarpeen kannan säätelyä ja eläinten arkuuden säilyttämiseksi. Kannanhoidollisista poikkeusluvista säädetään metsästyslain 41 a §:n 3 momentissa, jossa todetaan, että karhua koskeva poikkeuslupa voidaan myöntää myös tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen yksilöiden pyydystämiseksi tai tappamiseksi. Poronhoitoalueen alueellisesta kiintiöstä säädetään metsästyslain 41 a §:n 4 momentissa.

Valtioneuvoston asetuksessa metsästyslaissa säädetyistä poikkeuksista (452/2013) on säädetty poikkeuslupien hakemisesta, poikkeamisen edellytysten arvioinnista, kannanhoidollisen metsästyksen ajoista, lupamääräyksistä, saaliin ilmoittamisvelvollisuudesta sekä karhun kiintiömetsästyksestä poronhoitoalueella. Asetuksen 3 §:n mukaan karhun kannanhoidollisia poikkeuslupia voidaan myöntää aikavälillä 20.8.–31.10.

2 Raportti kannanhoidollisen karhunmetsästyksen tuloksesta 20.8.-31.10.2016

2.1. Karhusaalis poronhoitoalueella

Suomen riistakeskuksen raportin (10.11.2016) mukaan poronhoitoalueella kaadettiin 20.8.–31.10.2016 välisenä aikana yhteensä 69 karhua, joista 54 itäiseltä ja 15 läntiseltä kiintiöalueelta. Koska itäisen kiintiöalueen kiintiö oli enintään 55 karhua ja läntisen 15 karhua (MMM asetus 587/2016, 3 §), ja läntisen alueen kiintiö täyttyi 26.10.2016, karhunmetsästys poronhoitoalueen läntisellä kiintiöalueella keskeytettiin poikkeusluvista annetun asetuksen 8 §:n 4 momentin mukaisesti 26.10.2016. Itäisen kiintiöalueen karhunmetsästystä ei tarvinnut keskeyttää.

Määräys keskeyttämisestä julkaistiin välittömästi riistakeskuksen nettisivuilla uutisena sekä kiintiön nollautumisena etusivun kiintiöseurannassa ja karhusaalis seurantasivulla. Utinen jaettiin myös riistakeskuksen sosiaaliseen mediaan. Lisäksi toimitettiin poronhoitoalueen tiedotusvälineille tiedote läntisen kiintiöalueen metsästyksen lopettamisesta. Utinen läntisen kiintiön täyttymisestä julkaistiin nopeasti mm. eri medioiden nettisivuilla.

Eniten karhuja saatiin poronhoitoalueella saaliksi kunnittain tarkasteltaessa Suomussalmella, jossa kaadettiin yhteensä 15 karhua (6 naarasta ja 9 urosta). Inarissa kaadettiin 14 (7 naarasta/7 urosta) ja Sallassa

12 (10 naarasta/2urosta). Seuraavaksi eniten karhuja kaadettiin Kuusamossa (7), Hyrynsalmella (4), Savukoskella (3) ja Kittilässä (3). Sodankylässä, Ranualla, Muoniossa ja Kolarissa kaadettiin kaksi karhua kussakin. Taivalkoskella ja Puolangalla kaadettiin yksi karhu kussakin. Poronhoitoalueen karhuista kaadettiin Lapin alueella 41 (vuotta aiemmin 34), Oulun alueella 8 (10) ja Kainuun alueella 20 (6). Saaliin urososuus oli 58 % (v. 2015: 68 %). Läntisen poronhoitoalueen urososuus oli 73 % ja itäisen 54 %.

Karhujen kaatopaikat on esitetty myös Riistavahinkorekisteristä haetulla kartalla liitteessä 2.

2.2. Karhusaalis muun Suomen alueella kannanhoitoalueilla

Poronhoitoalueen eteläpuolella muun Suomen kannanhoitoalueille haettiin Suomen riistakeskukselta 38 hakemuksella poikkeuslupia yhteensä 207 karhun metsästämiseen. Myönteinen päätös annettiin 32 hakemukseen ja yhteensä 113 karhun kaatamiseen. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (587/2016) poikkeuslupan ja alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2016–2017 suurimmaksi sallituksi saaliiksi asetettiin enintään 183 yksilöä, joista asetuksen 2 §:n mukaisesti vakiintuneen kannan hoitoalueelle enintään 77 yksilöä, levittäytymisvyöhykkeelle enintään 23 yksilöä ja kehittyvän kannan hoitoalueelle enintään 13 yksilöä. Asetuksen 3 §:n mukaisesti poronhoitoaluetta koskeva kiintiö oli enintään 70 yksilöä. Näin ollen poronhoitoalueen eteläpuolisille kannanhoitoalueille voitiin myöntää karhujen metsästämiseen enintään 113 kannanhoidollista poikkeuslupaa.

Suomen riistakeskuksen aluetoimistot myönsivät vakiintuneen kannan hoitoalueelle poikkeusluvut 77, levittäytymisvyöhykkeelle 23 ja kehittyvän kannan hoitoalueelle 13 karhun pyydystämiseen. Saaliiksi saatiin vakiintuneen kannan hoitoalueelta yhteensä 77, levittäytymisvyöhykkeeltä 23 ja kehittyvän kannan hoitoalueelta kymmenen karhua, kaikkiaan 110 karhua. Yhteensä koko Suomessa (poronhoitoalue mukaan lukien) kaadettiin kannanhoidollisessa metsästyksessä syksyn 2016 aikana 179 karhua.

Saaliiksi saatujen karhujen kaatopaikat on esitetty myös Riistavahinkorekisteristä haetulla kartalla liitteessä 3.

3 Suurimmat sallitut saalismäärät ja muut rajoitukset metsästysvuodelle 2017–2018

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa esitetään suurimmat sallitut saalismäärät karhulle sekä eräitä aluerajoituksia, jotka perustuvat aiemmasta poiketen vain valtioneuvoston asetukseen metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista (452/2013) 8 pykälän 2 momenttiin, jonka mukaan karhun poronhoitoalueella tapahtuvaa metsästystä varten maa- ja metsätalousministeriö määrää erikseen kiintiöt itäiselle poronhoitoalueelle sekä läntiselle poronhoitoalueelle.

2.1 Suurimmat sallitut saalismäärät

Maa- ja metsätalousministeriö käyttää karhukannan säätelyssä verotusennusteita. Verotusennuste on laadittu erikseen poronhoitoalueelle ja sen ulkopuolelle, koska verotusennuste soveltuu poronhoitoalueelle huonosti ja vahinkokehitys on joka tapauksessa määräävässä asemassa verotusta suunniteltaessa.

Suomen riistakeskus / JHT-raportointi / 15.5.2017						
Karhunmetsästys: myönnetyt poikkeusluvut Suomessa metsästysvuodesta 2004-2005 alkaen						
<i>(=metsästysvuosittaiset lupamäärät)</i>						
Metsästysvuosi	Poronhoitoalue			Muun Suomen poikkeusluvut		
	Kiintiömetsästyksen kiintiö**			Vahinkoperusteiset		
	Läntinen	Itäinen	Yht.	Yht.	Kannanhoidolliset Yht.	Vahinkoperusteiset Yht.
2004-2005	7	20	27	2	49	1
2005-2006	7	17	24	4	51	1
2006-2007	6	17	23	1	57	0
2007-2008	8	26	34	3	55	2
2008-2009	6	20	26	0	60	1
2009-2010	12	30	42	0	90	0
2010-2011	15	45	60	3	127	0
2011-2012	15	45	60	6	177	6
2012-2013	10	30	40	3	81	3
2013-2014	12	30	42	6	90	4
2014-2015	12	30	42	5	73	0
2015-2016	15	37	52	4	81	1
2016-2017*	15	55	70	4	113	3
* tilanne 15.5.2017						
** poronhoitoalueella ei ole erillisiä poikkeuslupia, vaan karhua metsästetään läntisen ja itäisen kiintiön mukaisesti keskeytymetsästyksenä						

Taulukko 1. Suomen riistakeskus/JHT-raportointi/15.5.2017

Asetuksessa esitetään suurimmaksi sallituksi saalismääräksi **255** karhuyksilöä. Määrä on 72 yksilöä enemmän kuin viime vuonna. Poronhoitoalueen kiintiötä on kasvatettu 15 yksilöllä, josta 10 läntiselle poronhoitoalueelle ja 5 itäiselle. Poronhoitoalueella metsästys tapahtuu pääosin alueelliseen kiintiöön perustuvana keskeytymetsästyksenä. Porotalouden kokemien menetysten pitäminen kohtuullisena edellyttää joustavuutta poronhoitoalueen karhukannan säätelyssä, sillä karhun aiheuttamista vasatappioista tulee esiin vain pieni murto-osa. Poronhoitoalueella läntisen osan kiintiö nostetaan, sillä kiintiö karhun aiheuttamat porovahingot ovat nousseet jo yli 1,5 miljoonaan euroon (kuva 7).

Poronhoitoalueella ongelmana on havainnoitsijaverkoston harvuus ja siitä johtuva havaintojen pieni määrä. Tämän takia poronhoitoalueen kanta-arvioon liittyy muuta maata enemmän epävarmuustekijöitä. Poronhoitoalueen karhukanta on havaintojen perusteella runsain alueen eteläosissa, itäisen valtakunnanrajan tuntumassa. Tästä syystä poronhoitoalueella metsästyksen mitoituksessa seurataan karhun aiheuttamien vahinkojen kehittymistä.

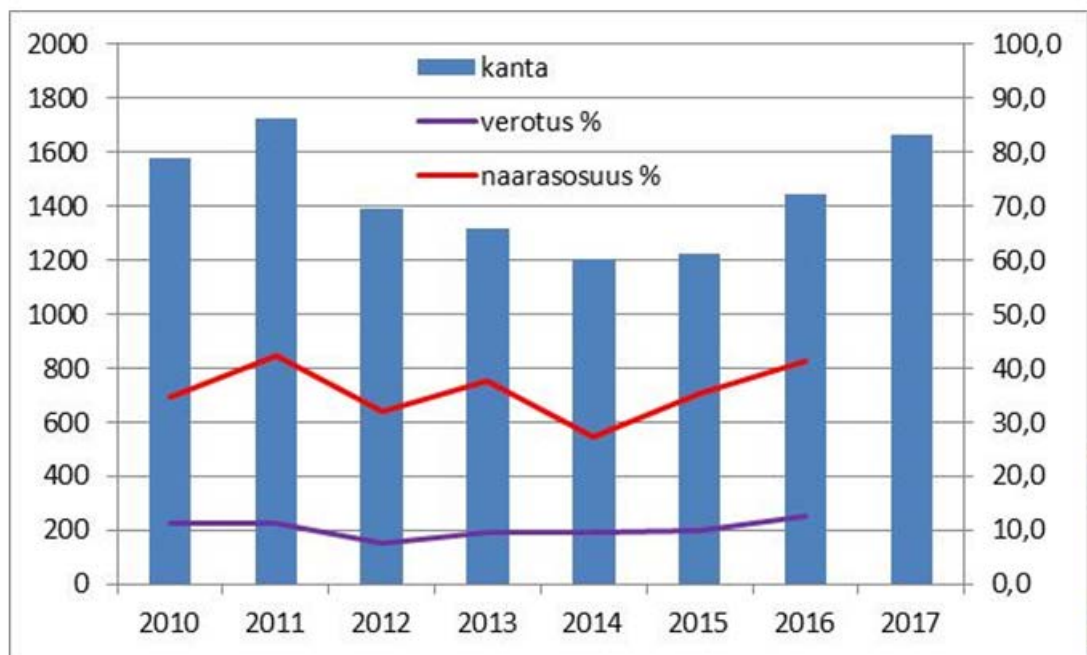
Poronhoitoalueen ulkopuolella muualla Suomessa saisi metsästää 170 karhua eli 57 karhua enemmän kuin edellisenä vuonna.

Taulukko 2. Metsästysvuoden 2017–2018 suurimmat sallitut saalismäärät suhteessa aiempiin

	Suurin sallittu saalis-määrä 2016–2017	Saa-lis 2016 – 2017	Suurin sallittu saalis-määrä 2016–2017	Saa-lis 2015 – 2016	Suurin sallittu saalis-määrä 2015–2016	Suurin sallittu saalis-määrä 2014–2015	Suurin sallittu saalis-määrä 2013–2014	Suurin sallittu saalis-määrä 2012–2013
Poronhoitoalueen alueellinen kiintiö								
- itäinen poronhoitoalue	60	54	55	38	37	30	30	30
- läntinen poronhoitoalue	25	15	15	12	15	12	12	10
Vakiintuneen kannan hoitoalue	170	77	77	51	53	49	45	60
Levittäytymisvyöhyke		23	23	12	15	18	36	18
Kehittyvän kannan hoitoalue		10	13	9	13	6	9	3
Vahinkoperuste-kiintiö	ei aseteta		ei aseteta		ei aseteta	ei aseteta	ei aseteta	15
Yhteensä	255	179	183	123	133	115	132	136

Toteutuessaan koko Suomen kiintiö olisi siten 12,5 % arvioidusta karhujen kokonaismäärästä laskettuna (koko maan keskiarvo 2039), jossa viime kevään pentutuotto on huomioitu. Poronhoitoalueen verotusprosentti olisi 24,6% (poronhoitoalueen ka. 345). Muun Suomen (vakiintunut, levittäytymisvyöhyke ja kehittyvän kannan alue) verotusprosentti olisi toteutuessaan 10 % (muun Suomen ka. 1694). Vuosina 1997–2015 metsästyspoistuma oli keskimäärin 8 % metsästyskautta edeltävästä arvioidusta kannasta, ja tällä aikavälillä Suomen karhukanta kasvoi keskimäärin 3,3 % vuodessa.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena oli 2010-luvun alussa pysäyttää karhukannan voimakas kasvu. Tässä on onnistuttu, ja kanta kääntyi laskuun. Viime vuosien aikana ministeriön tavoitteena on ollut huolehtia, että karhukanta vakiintuu. Tällä hetkellä kanta näyttäisi selkeästi nousevan, mikä edellyttää kiintiön selkeää nostamista, mikäli pyritään saamaan vakaa kanta. Metsästyksellä pyritään lisäksi huolehtimaan karhukannan tasaisesta jakaantumisesta Suomessa poronhoitoalueen ulkopuolella. Karhujen määrää voidaan Suomessa kasvattaa nykyisestä vielä laajoilla alueilla. Esimerkiksi Kainuun länsiosat, Pohjois-Savo ja Pohjois-Pohjanmaan poronhoitoalueen ulkopuolinen alue muodostavat tällaisen laajan yhtenäisen alueen, jossa on karhuille hyvin soveltuvia, ihmistoi-minnasta rauhallisia elinympäristöjä. Tämänkaltaisia alueita löytyy myös muualta Suomesta. Erityisesti eteläisessä ja läntisessä Suomessa kannan kasvun ja kehittämisen rajoitteena ovat karhuille hyvin soveltuvien elinympäristöjen vähäisempi määrä, korkeampi väestön tiheys ja elinkeinotoiminta.

Kuva 1. Naarasosuuden kehittyminen verotuksessa koko maan osalta (huom. pentutuotto ei mukana). Lähde: Suomen riistakeskus.

Suomen karhukantaan vaikuttaa tulomuutto Venäjältä, missä kannantiheys on suurempi kuin Suomessa. Tulomuuton seurauksena kannan geneettinen monimuotoisuus on kasvanut nopeasti 1990-luvun puolessavälissä alkaneella tarkastelujaksolla poronhoitoalueen ulkopuolella. Tulomuutto heijastuu myös saaliin ikä- ja sukupuolijakaumaan: esimerkiksi Ruotsin karhusaaliin rakenteeseen verrattuna saaliissa on huomattavasti suurempi osuus vaellusiässä (1–4 v.) olevia nuoria uroksia. Suurimmillaan (82 %) tämän ikäisten urosten osuus saaliissa on ollut läntisellä poronhoitoalueella. Vuosien 1996–2013 karhusaaliista (928 ikämääritettyä yksilöä) oli aikuisia (>4 v.) vain 36,6 %. Aikuisien suhteellista osuutta pienentäneen tulomuuton ohella se, että huomattava osa itäisen Suomen aikuisista uroksista siirtyy Venäjän puolelle ennen metsästyskauden alkua. Urosvoittoinen (63 %) ja nuori karhusaalis on vastaavasti merkinnyt sitä, että karhukannan lisääntymistuloksen kannalta avainasemassa olevien aikuisten naaraiden metsästyskuolleisuus on ollut pienempää.²

Jotta karhukannan metsästys on jatkossakin ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä, maa- ja metsätalousministeriö esittää, että suurinta sallittua saalismäärää nostetaan tulevalle metsästysvuodelle. Kannanhoidollinen metsästys olisi viime vuoden tapaan sallittua koko Suomen alueella. Suomen riistakeskuksella on aiempaa enemmän vapauksia suunnata poikkeuslupia, sillä kannanhoitoaluejakoa ei sisälly asetuksen muun Suomen osalta. Tämä ennakoii tulevan karhukannan hoitosuunnitelman aluejakoa, mutta myös helpottaa lupien hakua ja käytännön metsästystä etenkin yhteislupien osalta, jotka ovat maantieteellisesti olleen kahden kannanhoitoalueen alueella. Suomen riistakeskuksen on edelleen syytä suunnata poikkeuslupia karhun metsäpeuraan kohdistaman saalituksen vaikutuksen vähentämiseen niin Suomenselän kuin Kainuun osapopulaatioissa. Tämä parantaa osaltaan metsäpeura Life -hankkeen onnistumisen edellytyksiä. Lisäksi ministeriö katsoo, että

² Kojola & Heikkinen 2015: Karhuja Venäjältä. – Metsästäjä 64 (4): 50-51.
http://www.lehtiluukku.fi/lehti/metsastaja/_read/4-2015/83475.html

karhun poikkeuslupien kohdentamisessa tulee huomioida eri alueiden vahinkokehityksen lisäksi myös alueen hirvieläinkantojen tila suhteessa karhukantaan.

2.2 Alueelliset rajoitukset

Asetuksessa ei aseteta alueellisia rajoituksia kannanhoidolliseen metsästykseseen muutoin kuin poronhoitoalueella. Aiemmasta poiketen alueellinen rajoitus perustuu vain metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen (452/2013) 8 pykälän 2 momenttiin, jonka mukaan karhun poronhoitoalueella tapahtuvaa metsästystä varten maa- ja metsätalousministeriö määrää erikseen kiintiöt itäiselle poronhoitoalueelle sekä läntiselle poronhoitoalueelle. Hoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamiseksi metsästyksellä pyritään edelleen vähentämään karhun aiheuttamia vahinkoja erityisesti poronhoitoalueella. Muualla Suomessa verotusta lisätään kannan vahvistumisen johdosta (14 % kasvua verrattuna edellisen vuoden arvioon). Tällä on tarkoitus rajoittaa kannan kasvuvauhtia. Sosiaalisen kestävyyskannalta karhu on haastava suuren kokonsa ja sen myötä aiheuttamansa pelon ja turvattomuuden tunteen kautta. Karhun kohdalla ihmiset kokevat omistajuutta aivan toisella tavalla kuin muiden suurpetojen osalta. Karhu on merkittävä saalis, ja sen metsästykseseen liittyy vuosisataisia perinteitä. Karhun alueellinen ja paikallinen omistajuus näkyy tilanteessa, jossa vakiintuneen kannan alueella ei ole haluttu käyttää kaikkia mahdollisia kannanhoidollisia poikkeuslupia.³

Karhun aiheuttamia sosiaalisia vaikutuksia on kuvattu Ruralia-instituutin julkaisussa Kansalaisten karhukannat⁴, jossa kuvataan painotetusti karhukannan ydinalueilta mutta myös muualta maasta kerätty noin tuhannen ihmisen näkemyksiin ja kannanottoihin perustuva aineisto. Tiivistelmä selvityksestä on myös karhukannan hoitosuunnitelmassa.

2.3 Erityistä

Suurin sallittu saalismäärä ei ole määrä, joka tulisi saavuttaa, vaan se asettaa Suomen riistakeskuksen lupaharkinnalle poikkeuslupien nojalla saaliiksi saatavien karhujen määrää koskevan rajoituksen. Suomen riistakeskuksen tulee tapauskohtaisesti ennen päätöksen tekemistä harkita vielä erikseen, onko muuta tyydyttävää ratkaisua ja haittaako metsästys suotuisan suojelutason säilyttämistä. Harkintavaltaa rajaavat myös luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivissä 92/43/ETY, jäljempänä luontodirektiivi, mainitut myöntämisperusteet ja niiden tulkintasisältö, joka on muotoutunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen sekä luontodirektiivin tiukkaa suojelua koskevan ohjeasiakirjan⁵ kautta.

Suomen riistakeskuksen tulee myös poikkeuslupa-asetuksen mukaisesti selvittää metsästyslain 41 a §:n 1 momentin 1–3 kohdan tapauksessa poikkeuslupan (ns. vahinkoperusteiset poikkeusluvut) kohteena olevan riistaeläimen kanta alueella, yksilön käyttäytyminen haetulla alueella, mahdolliset viranomaisten saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ongelmista sekä toimenpiteet, jotka poikkeuslupan sijasta voitaisiin toteuttaa. Tämä Suomen riistakeskuksen täytyy todentaa erikseen jokaisen lupahakemuksen kohdalla sekä lisäksi dokumentoida tarkasti poikkeuslupapäätökseen kaikki luontodirek-

³ Pohja-Mykrä Mari & Kurki Sami: Kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarviointi. Ruralia-instituutti. Helsingin yliopisto 2013.

http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajaporot/6M0TSvCqZ/Suurpetopolitiikan_kehittamisarviointi.pdf

⁴ <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Julkaisu6.pdf>

⁵ http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

tiivin 16 artiklan 3 kohdassa mainitut yksityiskohtaiset muotovaatimukset, jotka on todettu jotta luontodirektiivin jäsenvaltioille asettamat velvoitteet raportoinnista voidaan täyttää.

Asetuksessa ei kuitenkaan rajoiteta metsästyslain 41 a §:n 1 momentin mukaisten vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämistä, vaan asetus koskee vain ns. kannanhoidollista metsästystä ja poronhoitoalueen ns. keskeytysmetsästyksen mitoittamista. Vahinkoperusteisia lupia ei ole viime vuosina haettu kuin muutamia erittäin merkittäviä porovahinkoja aiheuttaneille karhuille. Vahinkoperusteisia lupia arvioidaan edelleen haettavan ja käytettävän niin vähän, ettei tätä ole tarpeen asetuksella erikseen säännellä. Lupia tulee voida myöntää aina, mikäli kriteerit täyttyvät. Myönnetty vahinkoperusteiset luvat eivät vähennä kannanhoidollisten lupien määrää.

Asiaan liittyy myös eduskunnan 20.6.2017⁶ hyväksymä hallituksen esitys (HE 28/2017), jossa esitettiin metsästyslain 41 §:n muutosta, jolla Suomen riistakeskus saisi toimivallan myöntää poikkeuslupan suurpedon häirintään. Nykyisen säännöksen mukaan Suomen riistakeskus on voinut myöntää poikkeuslupan vain suurpedon tappamiseksi tai pyydystämiseksi. Tähän mennessä vain poliisilla on ollut oikeus karkottaa riistaeläin. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2017.

Selvyydeksi todettakoon vielä, että vahinkoperusteisten lupien lisäksi myöskään metsästyslain 41 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisia lupia ei ole kuitenkaan tarkoitus lukea 1 §:ssä säädettyyn suurimpaan saalismäärään. Vaikka asetuksella tarkoitettaneen otsikon mukaisesti poikkeusluvalla sallittavaa *metsästystä*, myönnetään myös tutkimusperusteiset luvat 41 a §:n perusteella. Lähtökohteisesti tutkimusluvalla pyydetty eläin lähes poikkeuksetta kuitenkin vapautetaan merkitsemisen tai GSM/GPS-pannan asettamisen jälkeen elävänä takaisin luontoon, joten niitä ei ole syytä vähentää poikkeusluvalla metsästettävien yksilöiden enimmäismäärästä.

4 Esityksen vaikutukset

Maa- ja metsätalousministeriö pyrkii asetuksella purkamaan karhukannasta johtuvaa painetta ottamalla ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät tasavertaisina huomioon niin tavoiteasettelussa kuin toiminnassakin, koska nämä kolme näkökulmaa ovat selkeässä riippuvuussuhteessa toisiinsa. Asetuksella rajoitetaan karhun metsästystä karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti niin, että karhuja esiintyy tasaisemmin sopivissa elinympäristöissä koko maassa. Tämä tarkoittaa käytännössä nykyistä tasaisempaa karhukannan levinneisyyttä, jolloin millekään alueelle ei aiheudu kohtuutonta painetta ylitieheän karhukannan johdosta. Tasaisempi levinneisyys toteutuu synnyinsi-joiltaan lähtevien yksilöiden levittäytyessä uusille alueille, kun levittäytyminen mahdollistetaan kannanhoidollisin toimenpitein. Kannanhoidollisella metsästyksellä pyritään säätelemään karhukannan kasvua karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti ja vähentämään karhujen aiheuttamia vahinkoja ja konflikteja.

Karhun aiheuttamista vahingoista suurin osa aiheutuu porotaloudelle poronhoitoalueella (kuvat 6-9). Karhun tappamia poroja ilmoitettiin löydetyksi vuonna 2016 vähemmän kuin edellisenä, yhteensä 681 (723)⁷ kappaletta, mikä vastaa laskennallisesti arviolta 1 564 000 euron (1 236 000) korvaussummaa. Vuonna 2016 karhut aiheuttivat 163 kpl (203) riistavahinkolain (105/2009) nojalla korvattavia kotieläinvahinkotapauksia yhteensä noin 188 000 euron (218 000) arvosta, josta mehiläisvahinkotapauksia oli 106 kpl (159), arvoltaan yhteensä noin 104 000 euroa (157 000) (kuvat 7-10), lammasvahinkotapauksia 46 kpl (37), arvoltaan yhteensä noin 59 000 euroa (55 000), koirava-

⁶ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Sivut/EV_72+2017.aspx

⁷ Suluissa vuoden 2015 luvut.

hinkotapauksia 4 kpl (1), arvoltaan 18 500 euroa (1400), nautavahinkotapauksia 1 kpl (1), arvoltaan vajaat 590 euroa (760). Maatalousvahinkotapauksia karhut aiheuttivat 153 kpl (127), arvoltaan 93 000 euroa (49 000). Yhteensä karhun aiheuttamat vahingot kotieläimille, viljelyksille ja mehiläistaloudelle olivat noin 280 000 euroa (266 000) (kuvat 10-16). Tässä nousua edellisvuoteen tuli siis noin 14 000 euroa. Tavoitteena on, että esityksen mukaisella metsästyksen rajoittamisella karhukanta koko maan mittakaavassa säilyy elinvoimaisena, karhun läsnäolosta aiheutuvat haitat minimoidaan ja karhukanta pidetään ihmisarkana.

Karhun aiheuttamat korvatut poro-, koira- ja kotieläinvahingot 2010-16

Vahinkotapauksien / eläinten kpl määrä	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Porovahingot	579	594	584	588	661	723	680
Koiravahingot	1	2	2	2	1	1	4
Lammasvahingot	23/23	28/97	38/92	27/122	29/103	37/127	46/142
Nautavahingot	7	0	3/4	3/4	5/11	1	1
Hevosvahingot					3	1	
Muut kotieläinvahingot					1		
Muu eläinten pitoon kohdistuva	1		1	2	1		1
Muu eloton irtaimisto	6	15	8	1	2	3	5
Peltovahingot	109	128	128	81	83	120	153
Mehiläisvahingot	70	118	80	80	182	160	106
<i>(esim. 18/18+ tarkoittaa, että 18 korvattavaksi hyväksytyssä tapauksessa on kuollut/vahingoittunut yli 18 eläintä; kaikissa tapauksissa eläinten tarkkaa lukumäärää ei ole kirjattu kunnissa eivätkä ne siten löydy riistavahinkorekisterin tietokannasta)</i>							
Karhuvahinkojen euromääräiset korvaukset	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Porovahingot (käytetty 2016 keskim. 2280€/poro)	744015	886 842	807 672	876 120	1 088 006	1 236 330	1 550 400
Koiravahingot	2 472	3 849	15 000	11 850	2 000	1 415	18498
Lammasvahingot	53 538	99 846	59 993	46 113	46 622	55 316	59274
Nautavahingot	5 180	0	2 181	2 818	1 236	760	590
Hevosvahingot					2 929	2 500	
Muut kotieläinvahingot					520		2000
Muu eläinten pitoon kohdistuva	494		886	3 162	600		
Muu eloton irtaimisto	1 606	6 070	1 829	200	3 032	1 030	3350
Peltovahingot	59 561	71 000	73 986	32 254	34 476	49 546	92904
Mehiläisvahingot	106 097	154 628	105 434	97 834	179 014	157 293	103 558

Taulukko 3. Karhun aiheuttamat vahingot lukumäärinä ja euroina 2010-2016.

Karhut ovat aiheuttaneet paikoin suuria tappioita mehiläistarhauselinkeinolle (taulukko 3). Karhut ovat myös paikoin aiheuttaneet jonkin asteisen työturvallisuusriskin ja ainakin pelkoa mehiläistarhoilla työskenteleville henkilöille sekä tarhan läheisyydessä asuville ihmisille. Mehiläistarhojen suojaaminen sähköaidoin on yleensä välttämätöntä etenkin tiheän karhukannan alueilla. Useimmiten aita oikein asennettuna ja säännöllisesti huollettuna poistaa karhun karkottamisen tai poistamisen tarpeen. Yksi aitapaketti aurinkokennolla maksaa noin 300 euroa. Aita on siis erittäin kustannusvastaava suojauskeino, joten tätä keinoa tuetaan valtion varoista vuosittain n. 80 000 eurolla. Tarhaajat voivat tilata niitä suoraan aitapaketteja tarjoavalta yritykseltä Suomen riistakeskuksen ohjeistuksen mukaisesti.

Vastaavasti tuetaan myös lammas- ja muiden kotieläintilojen suojausta suurpetos sähköaidoilla, joilla saadaan monivuotinen suoja toistuville tai mahdollisille vahinkokohteille. Karhut kuitenkin saattavat aiheuttaa mehiläistarhoille ja kotieläintiloille paljon ylimääräistä työtä, jota ei korvata riistavahinkolain nojalla. Kannanhoidollinen metsästys voi vähentää mehiläistarhojen ja kotieläintilojen vahinkoja, mikäli metsästys kohdennetaan tai kohdentuu vahinkoa aiheuttaviin yksilöihin. On kuitenkin huomattava, että vaikka edellytykset vahinkoperusteisen tai kannanhoidollisen poikkeusluvan myöntämiselle täyttyisivät, mehiläispesien tai kotieläintilan omistajalla luvanhakijana on lisäksi oltava metsästysoikeus alueella, jossa karhu olisi tarkoitus tappaa. Usein metsästysoikeus on kui-

tenkin muilla kuin mehiläistarhaajalla tai kotieläintilan pitäjällä. Vahinkoyksilöiden poistaminen saattaakin edellyttää vahingonkärsijöiltä yhteistoimintaa alueen luvanhakijana toimivan metsästysseuran tai metsästysseurojen puolesta yhteislupaa hakevan henkilön kanssa.

Eduskunnan käsiteltävänä oli myös esitys (HE 28/2017), jossa metsästyslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 34 a §. Pykälän 1 momentissa esitettiin karhun, suden, ahman ja ilveksen metsästyksen valvonnan tehostamiseksi näiden lajien houkuttelu ravintoa hyväksi käyttäen kiellettäväksi. Eduskuntakäsittelyssä pykälä muuttui siten, että valtioneuvoston asetuksella voidaan alueellisesti kieltää riistaeläinten tarkoituksellinen houkuttelu haaskaa tai muuta ihmisen perustamaa eläinperäiseen ravintoon tai hajuun perustuvaa houkutinta sekä ihmisten ja kotieläinten ravinnoksi tarkeitteja elintarvikejalosteita hyväksi käyttäen 1 päivän kesäkuuta ja 9 päivän syyskuuta välisenä aikana, jos se on tarpeen 33 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyn kiellon valvonnan tehostamiseksi. Kielto ei kuitenkaan voi koskea pyyntivälineenä käytetyn loukun tai rautojen suojuksen sisällä käytettäviä syötöitä ketun, mäyrän, hillerin, näädän, supikoiran ja minkin metsästyksessä eikä se koske myöskään yritystä, jonka kaupparekisteriin ilmoitetun toiminnan laatu tai toimiala on luontokuvaus- ja katselutoiminta. Ravintohoukuttimen sijaintipaikassa on kuitenkin oltava tiedot ravintohoukuttimen ylläpitäjästä yhteystietoineen ja paikasta, jossa kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja on nähtävissä. Ravintohoukuttimesta on myös tehtävä ilmoitus paikkatietoineen Suomen riistakeskukselle. Tämän metsästyslain pykälän on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2018. Ravintohoukuttimien käytön rajoittamisen voidaan arvioida vähentävän tietyillä alueilla merkittävästi ihmisen luontoon kuljettamia eläinten ruhoja tai muita ravintohoukuttimia.

Hallituksen esityksessä esitettiin myös metsästyslain 41 §:n muutosta, jolla Suomen riistakeskus saisi toimivallan myöntää poikkeuslupan suurpedon häirintään. Nykyisen säännöksen mukaan Suomen riistakeskus on voinut myöntää poikkeuslupan vain suurpedon tappamiseksi tai pyydystämiseksi. Tähän mennessä vain poliisilla on ollut oikeus karkottaa riistaeläin. Eduskunta on hyväksynyt lain ja Suomen riistakeskukselle saa toimivallan lain tullessa voimaan todennäköisesti 1.8.2017.

Keskeiseksi keinoksi suurpetojen aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi nousee näin ollen ennaltaehkäisy. Mehiläistarhojen sähköaitasuojauksista on syytä jatkaa, koska menetelmä on toimiva ja kustannustehokas. Lisäksi aitojen rakentamista on syytä ohjata tiedotuksen ja neuvonnan avulla todennäköisille vahinkoalueille.

On myös tuotu esiin, että karjan laiduntamisvelvoitteen täyttäminen ei aina onnistu petoalueilla ja että yksittäisten tilojen kohdalla tilanne voi muodostua kohtuuttomaksi. Karhut ovat häirinneet eräillä alueilla eläinten hyvinvoinnin tuen laidunnus-lisäehdon toteutusta. Näissä tapauksissa on kysytty lisäehdon vaihtomahdollisuutta. Suurpetotilanteen muutosta voidaan pitää sellaisena olosuhdemuutoksena, jossa lisäehto voidaan vaihtaa. Suurpetoasiantuntijan lausunto on tarpeen, jotta tiedetään, miten petotilanne on kehittynyt paikallisesti viljelijän sitoumuskauden aikana. Lisäehdon vaihtamisessa ja siitä luopumisesta on otettava huomioon EHT VnA 16 §:n periaatteet. Lisäehdon takaisinperintä voisi tulla kyseeseen vain silloin, jos tila voisi vaihtaa tilalle sopivaan toiseen lisäehtoon, mutta ei vaihda.

Voimakkainta karhukannan verotus olisi yhä hoitosuunnitelman mukaisesti poronhoitoalueella, missä metsästyksellä pyritään edelleen vähentämään karhun aiheuttamia vahinkoja porotaloudelle. Poronhoitoalueella suurimman sallitun saalismäärän avulla arvioidaan mahdollistettavan karhun porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen vähentäminen ja karhukannan harventaminen paikallisesti kannan pitämiseksi hoitosuunnitelman tavoitteiden mukaisena. Muun Suomen alueella asetus mah-

dollistaa Suomen riistakeskukselle varsin hyvät toimintamahdollisuudet tihentymien ja konfliktien hoitamiseen. Mahdollistamalla kannanhoidollista metsästystä asutuksen läheisyydessä liikkuviin karhuihin lisätään niiden ihmisarkuutta ja siten vähennetään karhujen aiheuttamien konfliktien määrää. Vaikutus riippuu kuitenkin saaliin koostumuksesta.

Kannanhoidollinen metsästys mahdollistetaan viime vuoden tapaan koko Suomen alueella. Linjaus antaa paremmat mahdollisuudet puuttua mm. mehiläisvahinkoihin erityisesti läntisen Suomen alueella. Alueilla, joilla ei välttämättä ole havaittu vielä montaa pentuetta, metsästys kohdistuu todennäköisemmin nuoriin uroksiin. Metsästyksen sallimisella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus paitsi petoyhdysmiesverkoston toimivuuteen myös paikallisten ihmisten suhtautumiseen karhun levittäytymiseen läntisen Suomen alueelle. Tutkimuksin on osoitettu, että karhuja tulee yhä enemmän Venäjältä, missä kannantiheys on suurempi kuin Suomessa. Tämän seurauksena karhujen geneettinen monimuotoisuus on lisääntynyt Etelä- ja Keski-Suomessa⁸. Onkin hyvin todennäköistä, että suunnitelmallinen karhukannan hoito metsästyksellisin keinoin on lisännyt lajin geneettistä monimuotoisuutta Suomessa. Asetus luo edellytykset karhukannan suojelulle ja mahdollistaa karhukannan säätelyn niin, että alueellista vahinko- ja tiheyskehitystä on mahdollista kontrolloida metsästettävien karhujen enimmäismäärien puitteissa.

5 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu virkатыönä ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi poikkeusluvalla tai alueellisen kiintiön perusteella sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2017–2018. Siinä asetetaan suurin sallittu saalismäärä ja rajataan alue, jolla poikkeuslupaharkintaa voidaan Suomen riistakeskuksen toimesta tehdä tai alueellista kiintiötä käyttää.

Lausuntoja asetusluonnoksesta annettiin yhteensä 12. Asetusmuistiota täydennettiin lisätiedoilla Metsäpeura Life -hankkeesta sekä asetuksen pykälien numeroinnissa oleva kirjoitusvirhe korjattiin. Samoin täsmennettiin muistion tekstejä koskien metsästyslain muutoksia (HE 28/2017), koska eduskunta on hyväksynyt lain 20.6.2017. Liitteisiin lisättiin kuva 17 karhun aiheuttamista porovahingoista alkuvuoden osalta 2016 ja 2017.

Asetusluonnoksesta todettiin seuraavaa:

Saamelaiskäräjät katsoo, että poronhoitoalueen korotetut karhusaalisuudet ovat oikeasuuntaisia. Saamelaiskäräjät esittää kuitenkin, että saalisuusia nostettaisiin 10 yksilöllä siten, että itäisellä poronhoitoalueella saalisuuarä olisi yhteensä 65 yksilöä ja läntisellä poronhoitoalueella yhteensä 30 yksilöä.

Saamelaisten kotiseutualueella karhumääristä ei ole tarkkoja arvioita, koska määrien laskeminen on erityisen vaikeaa laajojen, tiettömien ja vaikeakulkuisten alueiden takia. Tätä tukee karhuhavaintojen kuvantaminen maa- ja metsätalousministeriön asetusta koskevan muistion liitteessä 1. Saamelaiskäräjät korostaa, että karhukannan suuruuden arvioinnissa ja saalisuuaristä päätettäessä tulee ottaa huomioon myös Skandinavian ja Venäjän karhupopulaatiot.

⁸ Snorre B. Hagen, Alexander Kopatz, Jouni Aspi, Ilpo Kojola, Hans Geir Eiken: Evidence of rapid change in genetic structure and diversity during range expansion in a recovering large terrestrial carnivore. 2015.
<http://rsps.royalsocietypublishing.org/content/282/1807/20150092>

Saamelaiskäräjät tekee tiivistä yhteistyötä saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien kanssa. Saamelaispaliskunnissa on karhu- ja karhuja koskevia havaintoja paljon, erityisesti niissä paliskunnissa, jotka sijaitsevat Venäjän rajalla. Paliskuntien mukaan karhuhavaintoja on paljon erityisesti keväisin vasomatokissa. Tästä johtuen karhut aiheuttavat todennäköisesti sen vasahävikin, jolle ei löydy muuta selitystä. MMM:n perustelumuistiossa todetaan karhun aiheuttamien porovahinkojen olevan nousussa. Saamelaiskäräjät yhtyy tähän näkemykseen ja muistuttaa, ettei kaikkia petovahinkoja edes pystytä toteamaan, joten kokonaisvahinkojen määrä ei ole siten kattavasti tiedossa.

Saamelaiskäräjät kiinnittää maa- ja metsätalousministeriön huomiota siihen, että saamelaisten kotiseutualueen poronhoitoalueen karhusaaliit sijoittuvat alueille, jotka ovat helposti saavutettavissa. Vaikka Inarissa saatiin saaliiksi 14 karhua metsästysvuonna 2016-2017, metsästys on tapahtunut sellaisilla alueilla, jotka ovat helposti saavutettavissa. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi Lemmenjoen kansallispuiston tai Vätsärin erämaan kaltaisilla alueilla metsästys on vähäistä, eikä karhukantaa veroteta em. kaltaisilla alueilla.

SYKE katsoo, että poronhoitoalueen eteläpuolelle esitetty enimmäisverotus 10% ei vaaranna kannan kestävyyttä eikä suojelutasoa. Sen sijaan poronhoitoalueelle esitetty verotysprosentti 24,6 on liian suuri. Porovahinkojen vahinkokehityksen kasvun pysäyttämiseksi karhukantaa voi hieman pienentää, mutta verotusprosentti ei saisi kuitenkaan olla yli 15 prosenttia. Muuten on vaarana kannan voimakas väheneminen.

Suomen Mehiläishoitajain Liitolla ei ole huomautettavaa asetukseen poikkeuslupan ja alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksestä metsästysvuonna 2017 - 2018.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että Suomen karhunkanta on viime vuosina kasvanut noin 2 000 karhuun. Edellisvuoteen verrattuna se on kasvanut peräti 260 yksilöllä. Tämä osin johtuu kantarvion tarkentumisesta Tassu-havaintojen perusteella.

Karhukannan arvioiminen on vaikeaa, ja siinä on ollut menneinä vuosina virhearvioita. Kannan taantuessa kanta helposti arvioidaan liian pieneksi ja vastaavasti kasvuvaiheessa liian suureksi. Tämän vuoksi karhukiintiön antamisessa tulee käyttää malttia ja varovaisuusperiaatetta. Karhukannan kestävä maksimiverotus on Luken ja tutkimuksien mukaan 12 prosenttia. Nyt kokonaisverotus olisi tätä suurempi.

Lausuntopyynnössä esitetään metsästyskiintiön nostoa peräti 255 karhuun, mikä on 72 karhua enemmän kuin edellisenä metsästyskautena. Poronhoitoalueen eteläpuolella kannan verotusprosentti on 10 eli 170 karhua. Se ei vaaranna kannan kestävyyttä, mikäli myös suurpetojen salametsästyksen ehkäisyyn ja kannan arvioinnin tarkentamiseen panostetaan nykyistä enemmän voimavaroja.

Taantuvien karhukannan alueilla karhukiintiötä tulee selvästi pienentää, kuten Pohjanmaalla, Kainuussa ja Kaakkois-Suomessa. Sisä-Suomen karhukantaa tulee maltillisesti kasvattaa, koska Etelä-Hämeessä, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa ei tehty ainuttakaan pentuehavaintoa vuonna 2016. Näiden alueiden mehiläisvahinkojen ehkäisyssä tulee olla aktiivinen. Esimerkiksi Pohjois-Amerikasta tulee hankkia karhuystävällisiä karhuloukkuja, joilla vahinkoa aiheuttavat yksilöt voidaan pyytää mehiläistarhojen lähettäviltä.

Poronhoitoalueelle esitetään verotusprosentiksi 24,6. Se on ehdottomasti aivan liikaa – varsinkin kun kiintiöstä ei vähennetä vahinkoperusteisin kaadettuja karhuja. Porovahinkojen vahinkokehityksen kasvun pysäyttämiseksi poronhoitoalueen karhukantaa voi tuki hieman pienentää. Verotus ei

kuitenkaan saa missään nimessä ylittää 15 prosenttia, ja vahinkoperusteiset luvat pitää vähentää kiintiöstä.

Suomen Metsästäjäliitto toteaa, että Luonnonvarakeskuksen lausunnossa todetaan, että tutkimusten perusteella karhukanta kestää 12 % tunnetun kuolleisuuden ilman kannan pienenemistä. Asetusluonnoksessa esitetty poikkeuslupien kokonaismäärä poronhoitoalueen ulkopuolella jää prosenttiosuutena (10%) toteutuessaan kyseisen rajan alapuolelle. Poronhoitoalueen verotusprosentiksi esitetään 24,6 %, mikä on Metsästäjäliiton mielestä linjassa lisääntyneiden porovahinkojen kanssa, sillä porovahingot ovat nousseet jo yli 1,5 miljoonaan euroon.

Metsästäjäliiton mielestä esityksen mukainen karhun kannanhoidollisen metsästyksen jatkuminen on välttämätöntä. Metsästyksen sallimisella uusilla tihentymäalueilla, joissa karhunmetsästyks ei ole aiemmin ollut mahdollista, on liiton mielestä positiivinen vaikutus sekä petoyhdyshenkilöverkoston toimivuuteen että paikallisten ihmisten suhtautumiseen karhuun.

Metsästäjäliitto toteaa yleisesti, että nykyisten suurpetomäärien aikakaudella on syytä pitää huolta riittävien pyyntilupamäärien saatavuudesta. Petovahingot aiheuttavat helposti suurpetovastaista mielialaa. Viime vuonna karhujen kotieläimille, viljelyksille ja mehiläistaloudelle aiheuttamat vahingot olivat noin 280 000 euroa, mikä on hieman enemmän kuin edellisvuonna.

Vahinkoperusteisten pyyntilupien osalta Metsästäjäliitto pitää hyvänä jo vakiintunutta menettelyä, jonka mukaan lupia tulee myöntää aina, mikäli kriteerit täyttyvät, eivätkä myönnetty vahinkoperusteiset luvat myöskään vähennä kannanhoidollisten lupien määrää.

Metsästäjäliiton mielestä lausunnon kohteena olevassa ministeriön esityksessä on riittävän monipuolisesti ja todennettuun näyttöön perustuen hahmoteltu kestäväään käyttöön perustuvaa suunnitelmallista karhukannan hoitoa, minkä perusteella suurimmat saalismäärät on määriteltä.

Myönnettävän poikkeuslupamäärän tulee Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan olla tasolla, jossa karhukanta ei merkittävästi kasva ja petojen aiheuttamat vahingot voidaan pitää kurissa ja tihentymät poistaa. Nykyisessä tilanteessa karhukanta näyttäisi kasvavan voimakkaasti, joten kiintiön selvä nostaminen edellisvuodesta on tarpeen vakaan kannan tilan saavuttamiseksi.

Metsästäjäliitto tukee ministeriön esitystä, jossa poikkeusluvalla metsästettävien karhujen enimmäismääräksi Suomessa on määriteltä 255 yksilöä.

Asetusluonnos jättää poikkeuslupien tarkemman kohdentamisen Suomen riistakeskuksen harkintaan, mikä antaa mahdollisuuden joustavampaan, aitoon tarpeeseen paremmin vastaavaan lupamennettelyyn.

Metsästäjäliiton mielestä erityisesti metsäpeurakannan turvaaminen Suomenselällä ja Kainuussa tulee olla lupien kohdentamisessa keskeisessä osassa. Myös alueen hirvieläinkantojen tila tulee ottaa huomioon asetusluonnoksen taustamuistiossa mainitulla tavalla.

MTK esittää, että vahinkoa aiheuttavien karhuyksilöiden poistamista tulee tehostaa. Viime vuosina on kaadettu vain muutama karhu vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla. Lupaehdot, joilla vahinkoa aiheuttavia yksilöitä voidaan poistaa, ovat epätarkoituksenmukaisen kireitä ja tekevät metsästyksen onnistumisen erittäin vaikeaksi. Esimerkiksi mehiläistarhoihin erikoistuneita yksilöitä, joita on vain

muutama prosentti karhukannasta, tulisi voida poistaa koiraä hyvksikäyttäen ja ampuminen sallia kauempaa vahinkopaikasta. Tämä vähentäisi merkittävästi tuhoja ja säästäisi valtion korvausvaroja. MTK tukee ministeriön näkemystä, että kannanhoidollisten poikkeuslupien päätösharkinnassa tulee huomioida karhujen aiheuttamat vahingot entistä painokkaammin. MTK kannattaa poronhoitoalueen ulkopuolelle yhtä kiintiötä, joka lisää joustavuutta poikkeuslupien kohdentamiseen. Lupamäärien reilu kasvattaminen on välttämätöntä, mutta laskelmista on pääteltävissä, että poronhoitoalueen ulkopuolella tuskin riittävät kannan kasvun pysäyttämiseen. Lupakiintiöitä tulee kohdistaa erityisesti tiheimmän kannan alueisiin ja tähän on varattava myös riittävästi lupakiintiötä.

Poliisihallitus pitää asetusluonnoksessa esitettyä saalismäärää perusteltuna, jotta karhukanta saadaan pysymään vakaana. Karhukannan kasvu todennäköisesti lisää ns. "häiriikkökarhujen" määrää, joiden liikkuminen asutuilla alueilla lisää poliisin karhuihin liittyviä YJT -tehtäviä.

Ympäristöministeriö katsoo, että kiintiön suurentaminen 72 yksilöllä edellisestä metsästysvuodesta on perusteltua ottaen huomioon Luonnonvarakeskuksen arvio kannan runsastumisesta. Poronhoitoalueen eteläpuolella kannan verotusprosentti on 10 eli 170 karhua, mikä ei vaaranna kannan kestävyttä. Sen sijaan poronhoitoalueen verotusprosentti 24,6 on kovin suuri. Toisaalta porovahinkokehityksen kasvun pysäyttämiseksi poronhoitoalueen karhukantaa on perusteltua pienentää. YM:n näkemyksen mukaan asetusluonnoksen mukainen toiminta tukee karhun kannanhoitosuunnitelman mukaisia tavoitteita. Karhukannan seurannan jatkuvuus ja sen tehostaminen edelleen on tärkeää, jotta tietopohja kannan tilan arvioimiseksi ja kannanhoidon suuntaamiseksi olisi riittävä. YM pitää myös tärkeänä, että ei-tappavia vahinkojen ennaltaehkäisykeinoja käytetään ensisijaisena menetelmänä yhdessä tiedollisen ohjauksen kanssa karhukannan ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden saavuttamiseksi.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola toteaa, että asetusmuistiossa mainittu joustavuus ei saa koitua karhukannan vahingoksi. Jotta tämä joustavuus olisi käsitteenä paremmin auennut, olisi ollut hyvä voida tutustua myös hoitosuunnitelman 1-osioon, nyt luettavana oli vain kannanhoitosuunnitelman toimenpideosio, josta mm. puuttuivat kokonaan kannanhoitoon vaikuttavien tekijöiden erilaiset painotukset alueellisten kannanhoitoalueiden toimenpiteiden mukaisesti.

Yhdistys mainitsi jo hoitosuunnitelmaosiossa, metsäpeuran osalta sen hyötyvän eniten elinympäristöjen ennallistamiseen ja säilyttämiseen tähtäävistä toimista. Istutusten varassa kehittyvän metsäpeurakannan vahvistuminen ei voi olla ainoastaan petojen poistamisen varassa. Peto-saalissuhteet kuuluvat luontoon. Todellista tahtotilaa metsäpeuran palautukseen ei ministeriöllä tunnu olevan, koska luonnonsuojelullinen ja kokonaisvaltainen näkökulma peuran biologisista tarpeista puuttuu tästäkin toiminnasta.

Yhdistys mainitsi jo hoitosuunnitelmaosiossa karhun kuuluvan luontodirektiivin liitteeseen IV, mikä tarkoittaa tiukasti suojeltua. Karhu on tiukasti suojeltu myös poronhoitoalueella, eivätkä ministeriön toimet saa tähdätä sen hävittämiseen alueelta. Metsästyslain 41a§ 3 momentti edellyttää yksilöintiä. Mitään tarkempaa suunnitelmaa yksilöinnistä ja kohdentamisesta ei ole kuitenkaan esitetty hoitosuunnitelmassa tai nyt käsiteltävänä olevassa asetusmuistiossa.

Sosiaalisesta kestävydestä, vahingoista ja niiden ennaltaehkäisystä sekä alueista yhdistys on jo lausunut hoitosuunnitelman toimenpideosion luonnoksen yhteydessä.

LSL Tapiola katsoo, että nyt esitetty asetusluonnos on varsin suurpiirteinen mitoitukseltaan, mikäli huomioidaan ne lukuisat epävarmuustekijät, joita asetusmuistiossa ja kannanhoitosuunnitelmassa on esitetty. Silläkin uhalla, että ministeriöllä on ollut viime vuosina tapana lisätä kiintiöitä 32–34% luonnoksessa esitetystä, yhdistys esittää loppuyhteenvetona, että kaavailtu kiintiö on liian suuri. Kahden edellisen susiasetuksen tarkastelun yhteydessä ministeriötä on toistuvasti informoitu ja varoitettu muun muassa varovaisuusperiaatteen noudattamisesta. Se olisi nyt vihdoinkin syytä sisäistää.

Suomen riistakeskus pitää asetuksen kiintiön olevan perusteltu ja tarpeellinen porovahinkojen vähentämiseksi ja karhukannan kasvun katkaisemiseksi erityisesti itäisen Suomen toihentymäalueilla.. Esitetyn kiintiön puitteissa on mahdollista suunnata riittävä metsästyspaine alueille, joilla metsäpeurakannan hoito sitä edellyttää. Asetustekstin pykälänumeroinnissa on virhe 3§:n osalta. Myös alueelliset riistaneuvostot ottivat kantaa, että Uudellamaalla ei ole tiheästä asutuksesta johtuen riittävän suuria yhtenäisiä metsäalueita pysyvälle karhukannalle. Riskiä vaarantilanteille arvioidaan suureksi. Pohjois-Hämeen pohjoispuoli on selkeästi tihentymäaluetta. Keski-Suomen osalta toivotaan selkeää lupamäärän kasvua, jotta metsäpeuran ja mehiläisvahingot voitaisiin huomioida entistä paremmin. Esitetty kiintiö mahdollistaa karhukannan aiheuttamiin haasteisiin vastaamisen, mutta ei uhkaa karhukannan ekologista kestävyyttä.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitoalueen karhukannan arviointiin ja metsästyksen onnistumiseen liittyy erityisen paljon epävarmuustekijöitä ja muutokset vuosien välillä voivat olla suuria. Karhun suojelutaso on Suomessa suotuisa ja mahdollistaa poronhoitoalueen karhukannan pienentämisen. Tästä johtuen poronhoitoalueen kiintiöt tulee asettaa riittävän suuriksi siten, että kiintiöiden täyttyminen ei vaikeuta karhukannan koon kontrollointia. Tämä on välttämätöntä porotalouden taloudellisten toimintaedellytysten palauttamiseksi.

Viime vuosina poronhoitoalueen karhukiintiöt ovat täyttyneet hyvin metsästyskauden aikana. Lumiolosuhteet vaikuttavat merkittävästi karhunmetsästyksen onnistumiseen. Mitä aiemmin lumi on maassa, sitä tehokkaammin luvat tulevat käytetyiksi. Karhukanta on poronhoitoalueella vahvistunut ja karhuilla on isoja pentueita, mikä on tullut selväksi myös viime vuosien karhunmetsästyksessä.

Poronhoitajien oikeusturvan ja omaisuuden suojan vuoksi karhun metsästyskiintiö on mitoitettava niin, että karhukantaa saadaan pienennettyä. Luonnoksessa esitetään kiintiöksi itäiselle poronhoitoalueelle 60 karhua ja läntiselle poronhoitoalueelle 25 karhua. Kanta-arvion suhteutettuna kiintiö on asetettu siten, että karhukannan

kasvua voidaan sen puitteissa oletettavasti rajoittaa. Kanta-arviot ovat kuitenkin poronhoitoalueella huomattavan epävarmoja. Poronhoitoalueella tavoitteena tulee olla poroille aiheutuvien vahinkojen vähentäminen, mikä tarkoittaa karhukannan pienentämistä. Tätä tavoitetta ajatellen kiintiöiden tulisi edelleen olla esitettyä suuremmat.

Vahinkoperusteisille luvulle ei esitetä asetettavaksi kiintiötä. Tämä on tarkoituksenmukaista. Vahinkoperusteisia lupia tulee voida myöntää aina kriteerien täytyessä. Poronhoidon edellytysten kannalta poikkeuslupien myöntämisen mahdollisuus on tärkeää. Vahinkomäärien vähentämisessä keskeistä olisi siirtyä vahinkoperusteisissa luvissa ennakoivaan poistoon silloin, kun karhu osuu vasoma-alueelle. Karhun suurin saalistuspaine porojen osalta ajoittuu keväälle ja alkukesään. Vastasyntyneistä vassoista ei jää karhun jäljiltä mitään löydettävää. Karhua paetessaan vaatimet luovat usein vasansa, mitä ei nykytulkinnalla ole katsottu petovahingoksi. Lumien sulettua on jälkiä vahingoista käytännössä lähes mahdotonta löytää. Tilannetta kuvaa löytyneiden karhuvahinkojen määrän kasvu sellaisina keväinä, joina lumiaika on pitkä. Karhun asettuminen kevättokan lähistölle tulisi olla sellaisenaan riittävä peruste vahinkoperusteisen luvan myöntämiselle. Luontodirektiivi ei edellytä merkittävien vahinkojen syntymisen odottelua vaan mahdollistaa myös perustellun ennakkoinnin. Karhun osalta on selvää, että perusteet ennalta ehkäistä erityisen suuria vahinkoja ovat olemassa, mikäli karhu liikkuu kevättokassa.

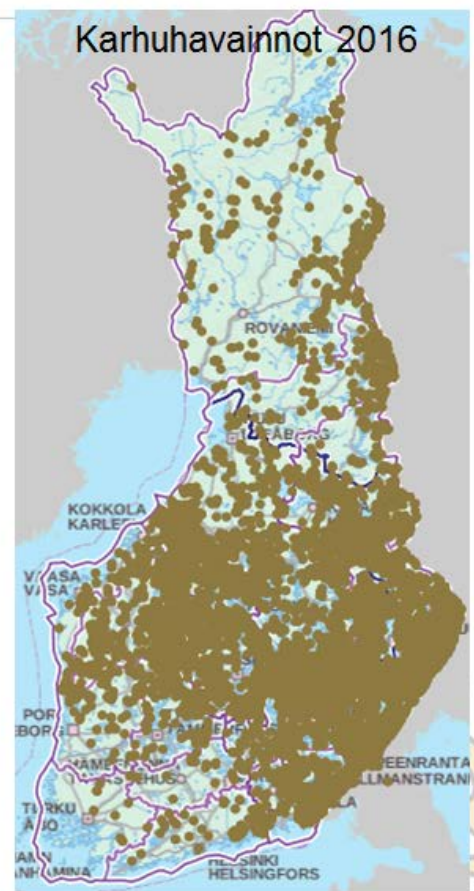
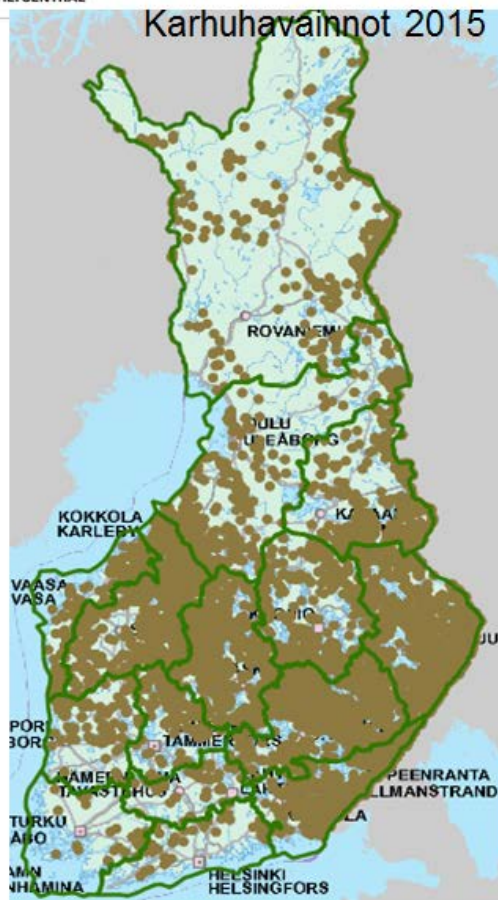
Sisäministeriö ja **Rajavartiolaitos** kannattavat ehdotettua kiintiötä.

6 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 5 päivänä heinäkuuta 2017.

LIITTEET**Liite 1 kuvat ja taulukot****Liite 2 Luonnonvarakeskuksen lausunto karhukannan tilasta 13.4.2017 ja skenaariomalli (31.5.2017)**

Liite 1

26.5.2017

© Suomen riistakeskus

K

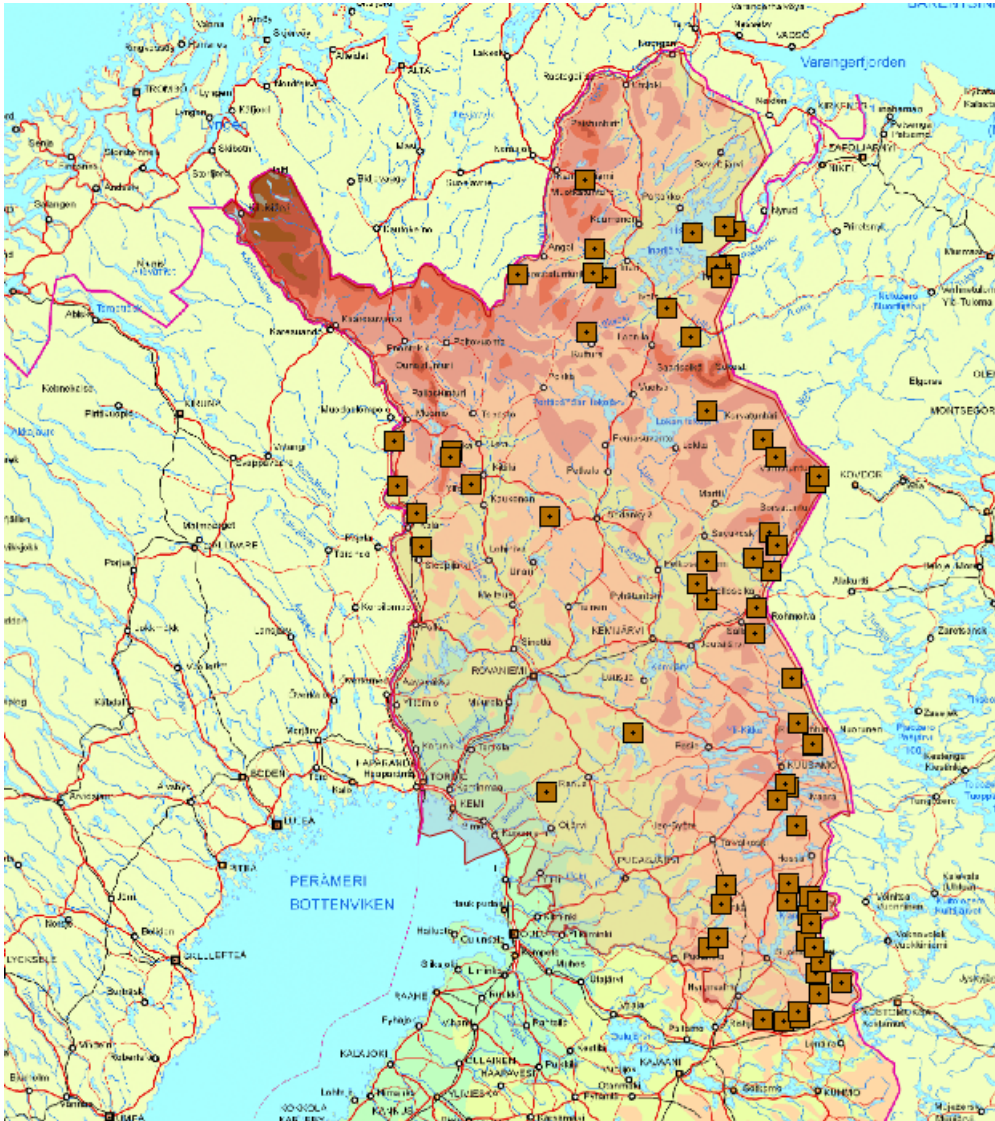
Kuva 2. Karhuhavainnot 2015 ja 2016.

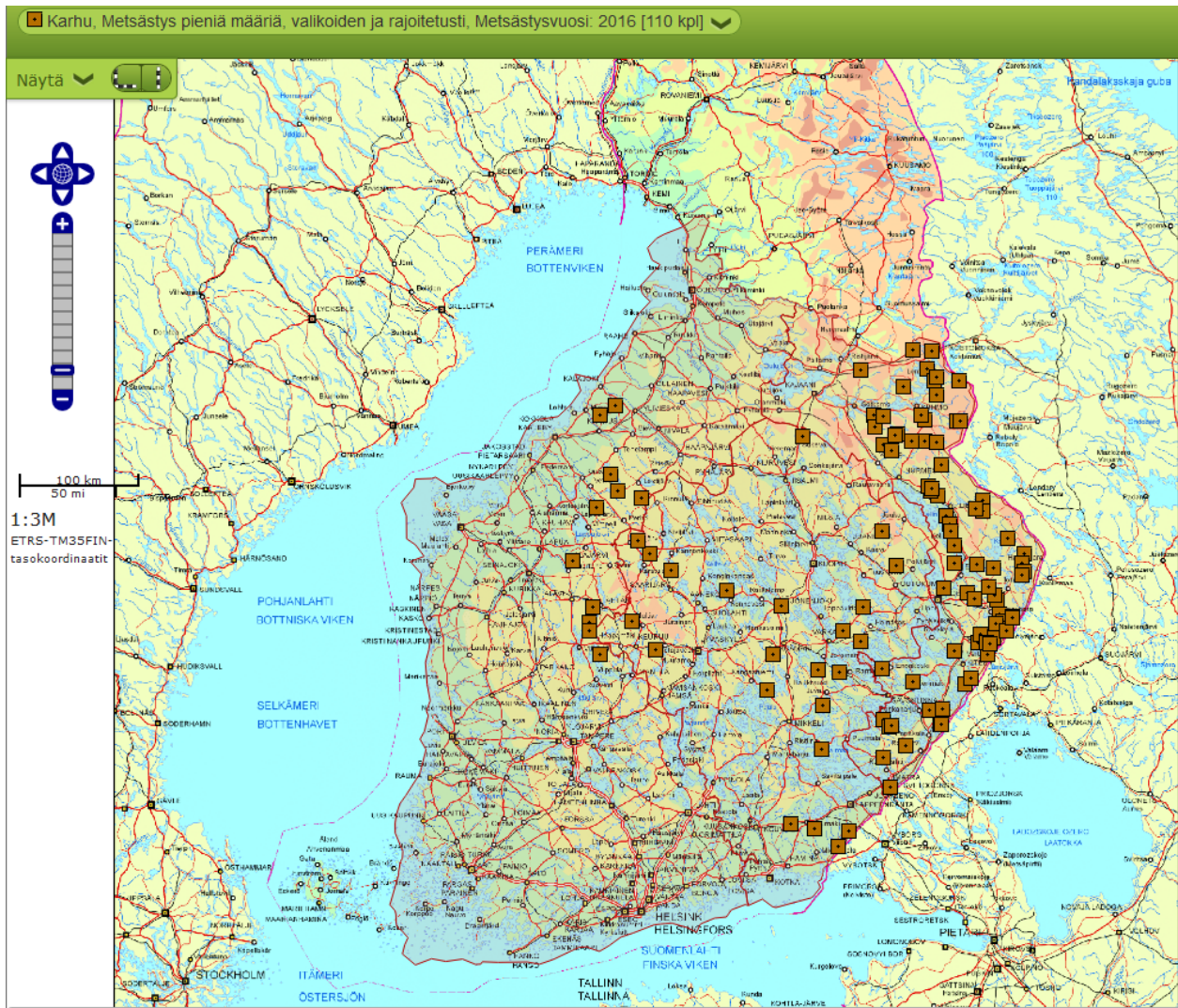
26.5.2017

© Suomen riistakeskus

Kuva 3. Pentuehavainnot 2015 ja 2016.

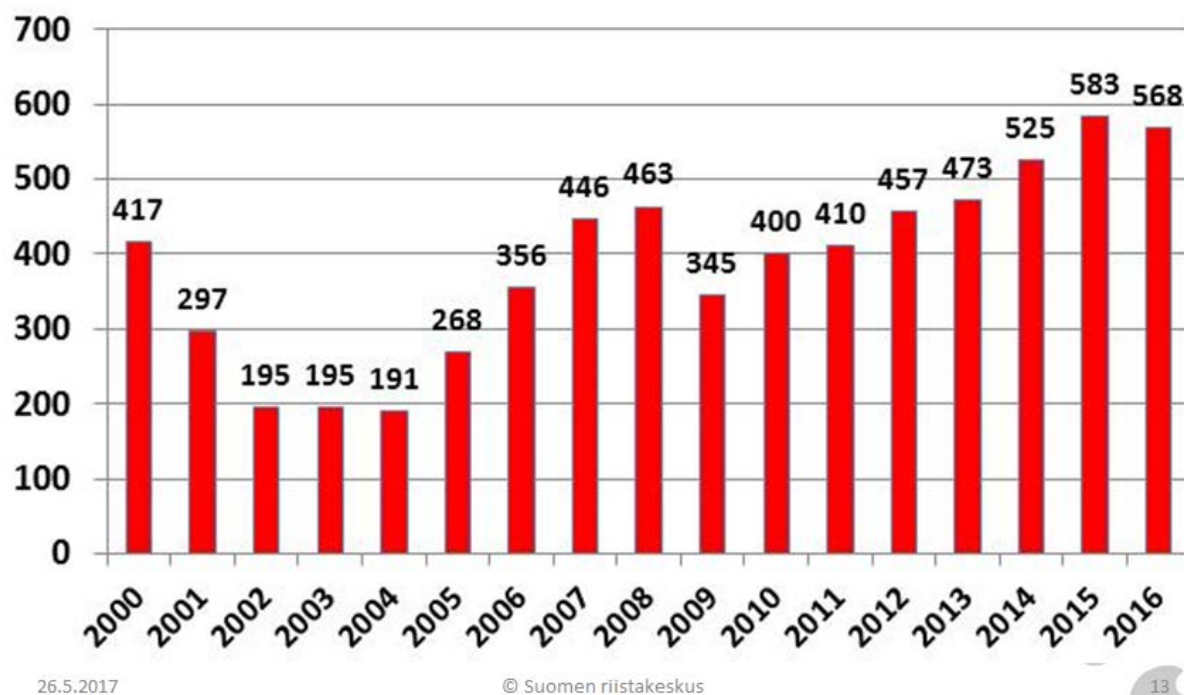
Kuva 4. Poronhoitoalueen karhunkaadot syksy 2016 kartalla.

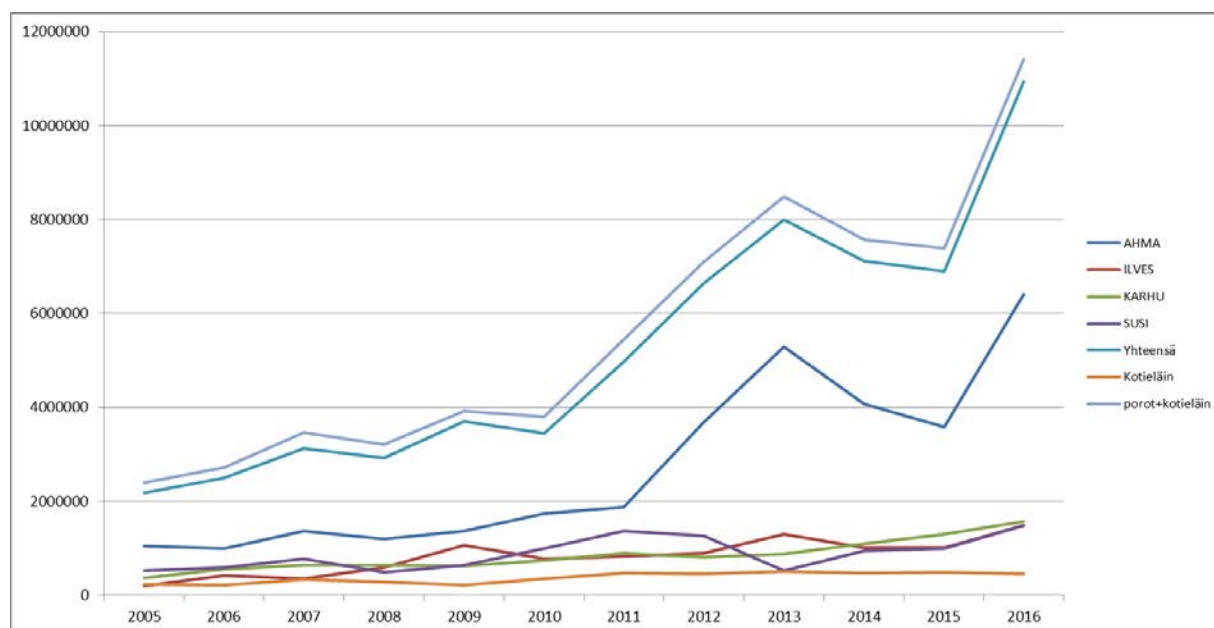
Kuva 5. Muun Suomen karhunkaadot syksy 2016 kartalla.

PORONHOITOALUE

Karhun tappamana korvatut vaatimet (siitos- ja teurasvaatimet) 2000-2016

Kuva 6. Karhun tappamana ilmoitettujen vaatimien lukumäärä 2004–2016.

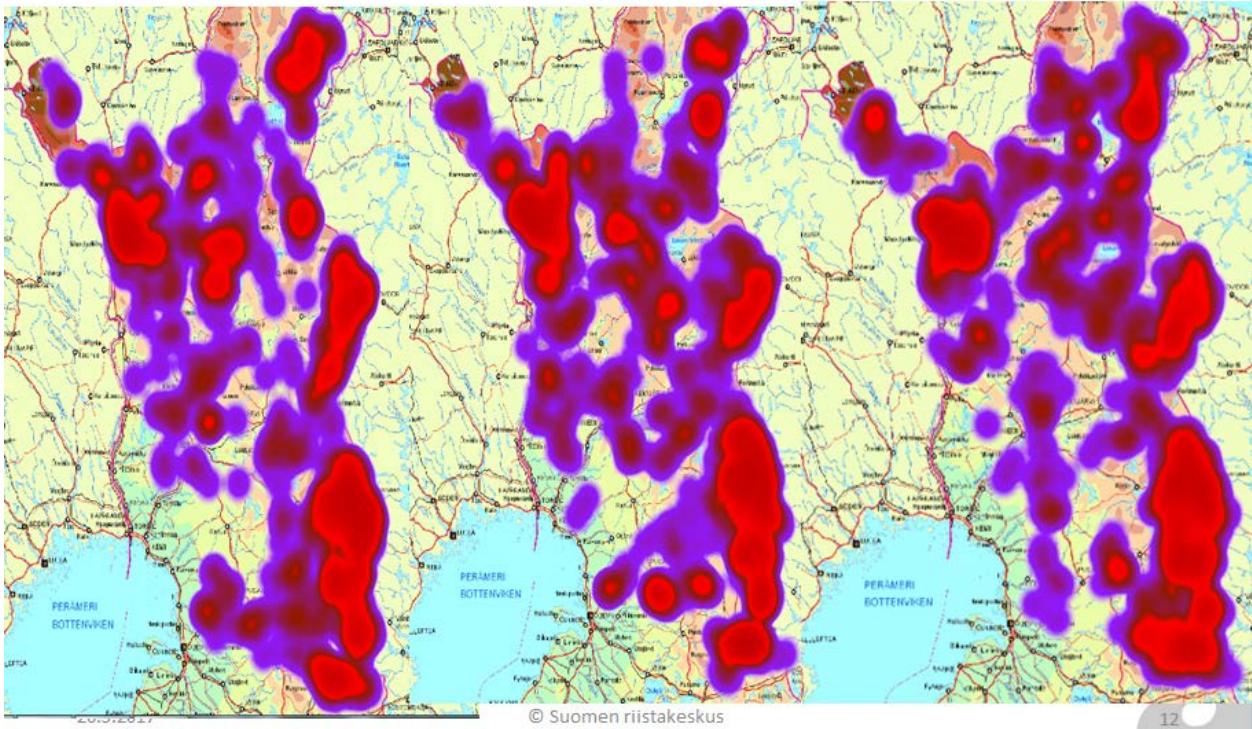

Kuva 7. Karhun aiheuttamat porovahingot euroissa suhteessa muihin suurpetoihin.

2014 (n=632/646)

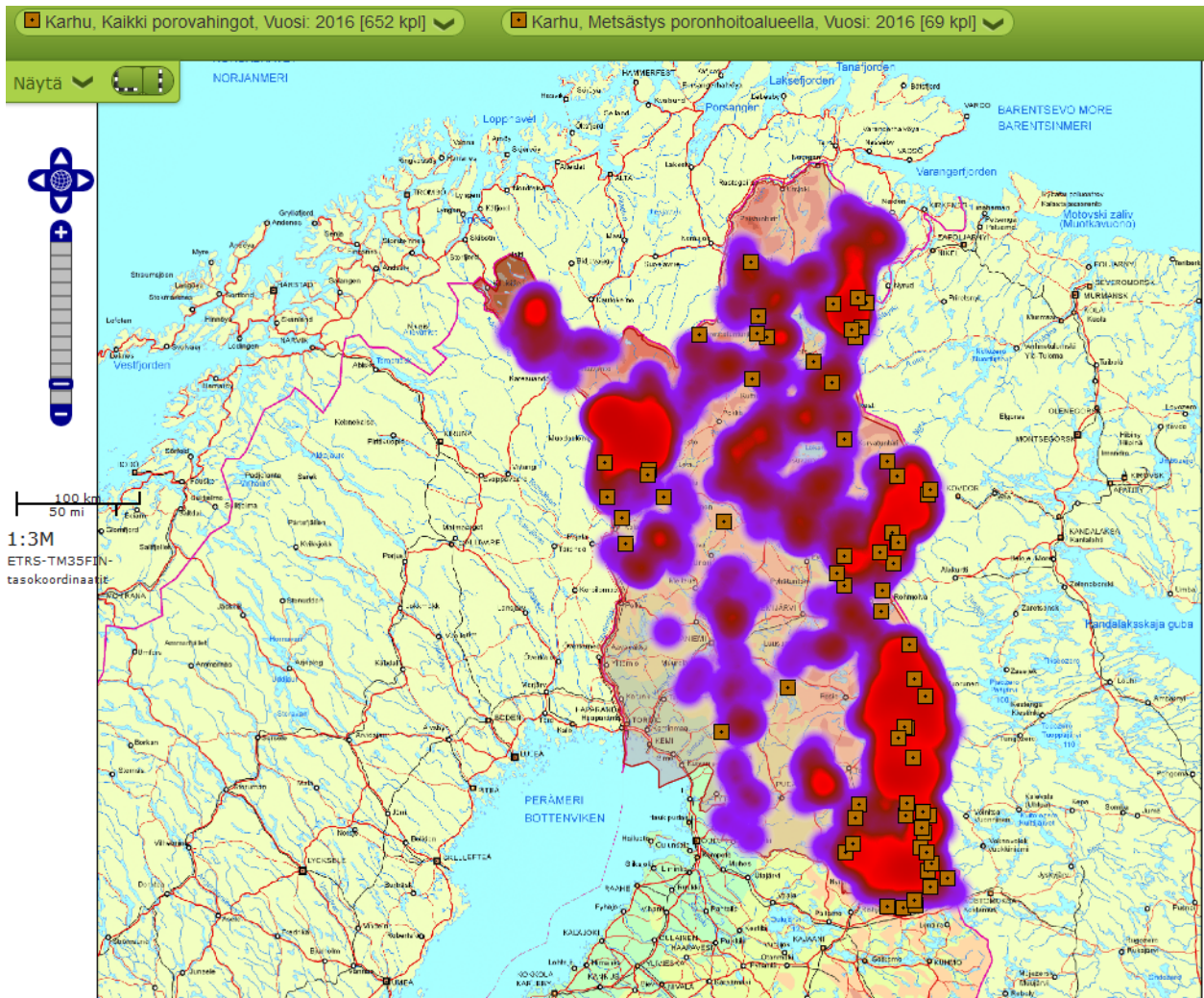
2015 (n=706/723)

2016 (n=659/681)

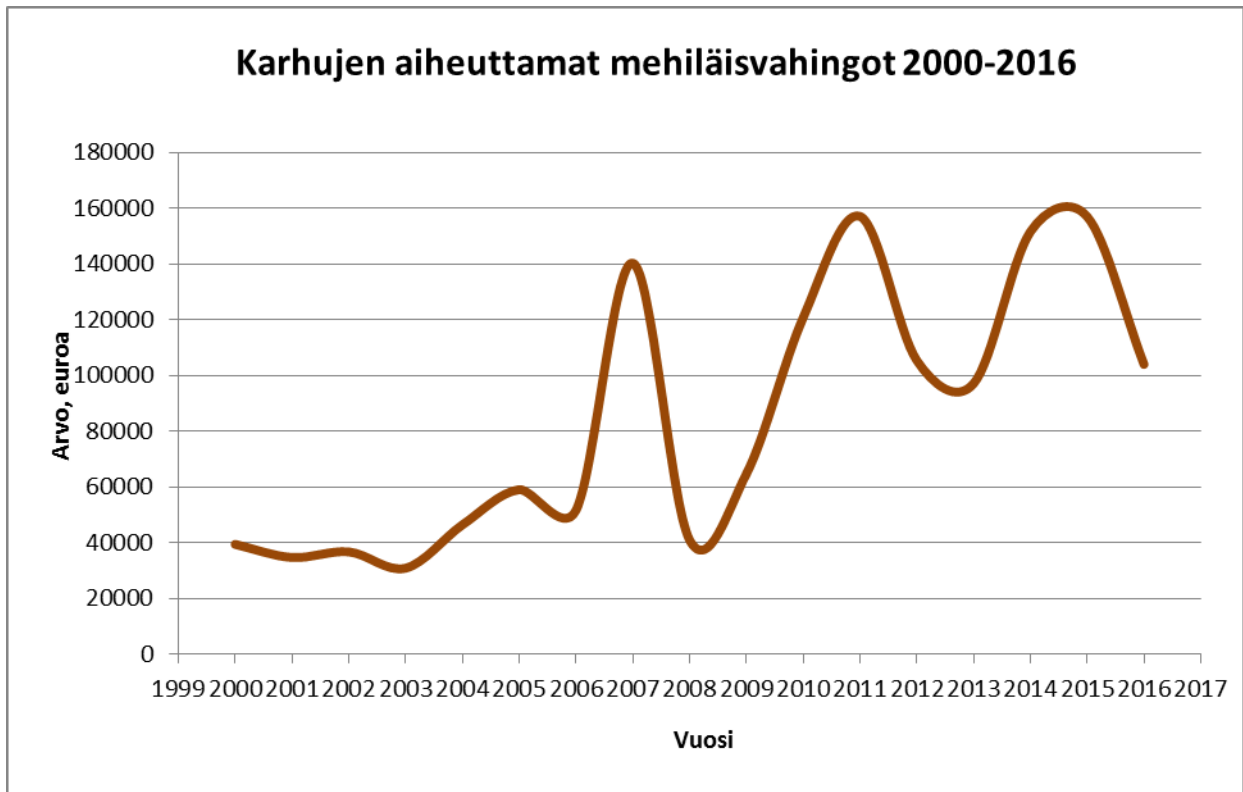

12

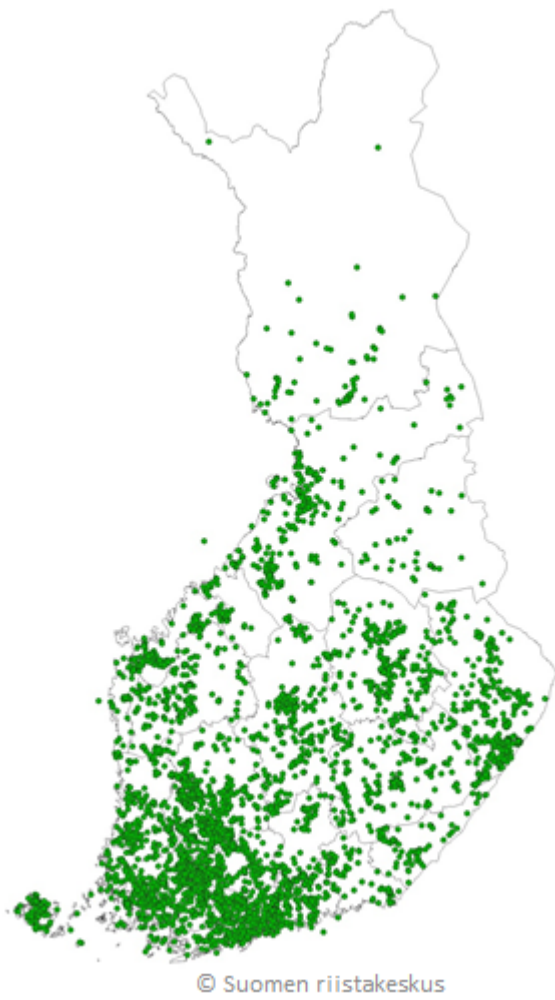
Kuva 8. Karhujen vuonna 2014-2016 aiheuttamien porovahinkojen sijoittuminen lämpökarttana. Lähde: Riistavahinkorekisteri.

Kuva 9. Metsästysvuoden 2016 karhusaaliin sijoittuminen suhteessa vahinkokeskittymiin. Lähde: Riistavahinkorekisteri.

Kuva 10. Karhun aiheuttamat mehiläisvahingot euroina vuosina 2000–2016.

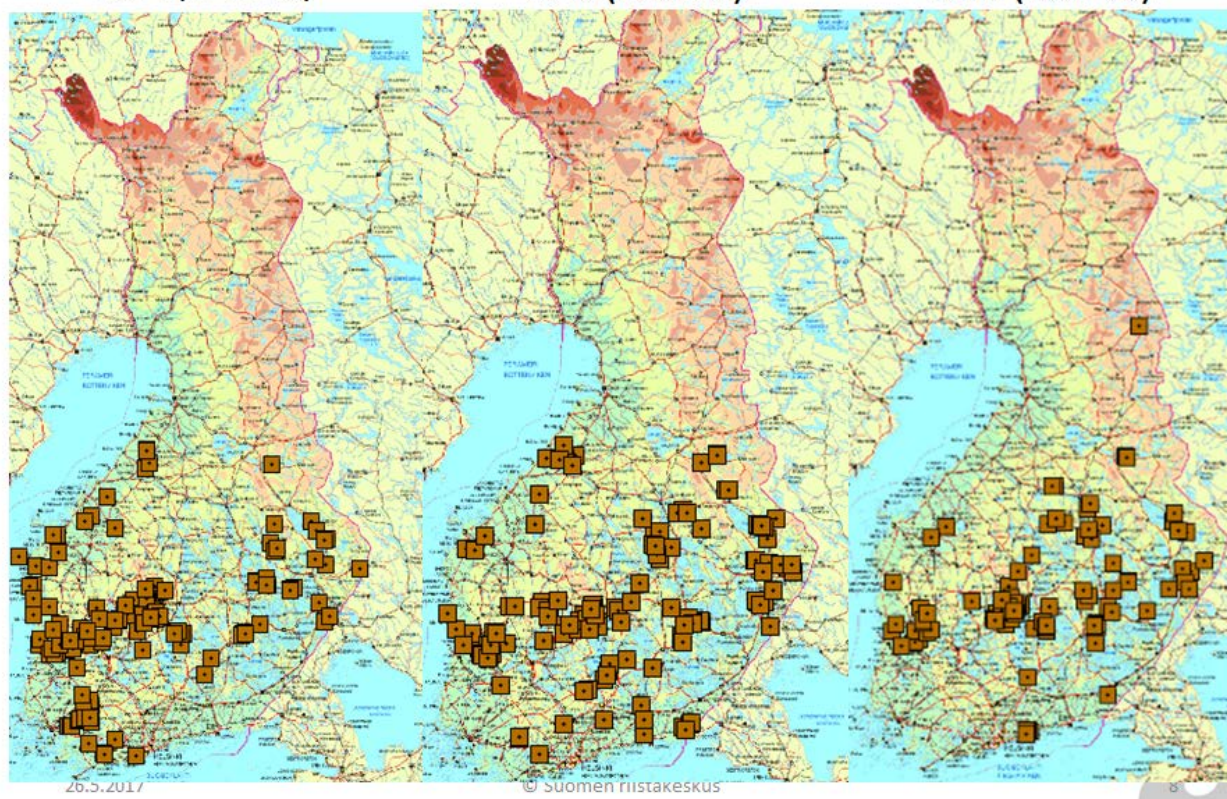

Kuva 11. Mehiläistarhat Suomessa. Lähde: Suomen riistakeskus.

2014 (176/176)

2015 (159/159)

2016 (106/106)

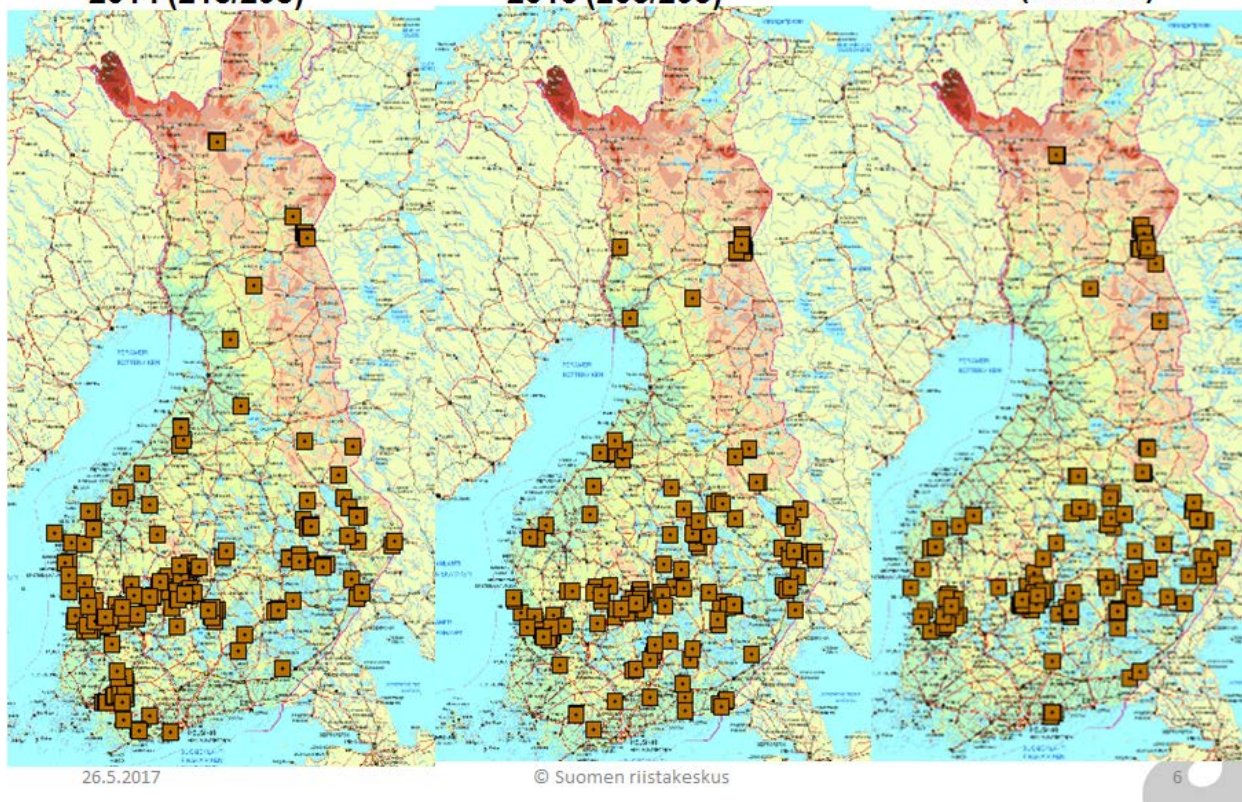

Kuva 12. Karhun aiheuttamien mehiläisvahinkojen sijoittuminen (tapahtuma/lukumäärä).

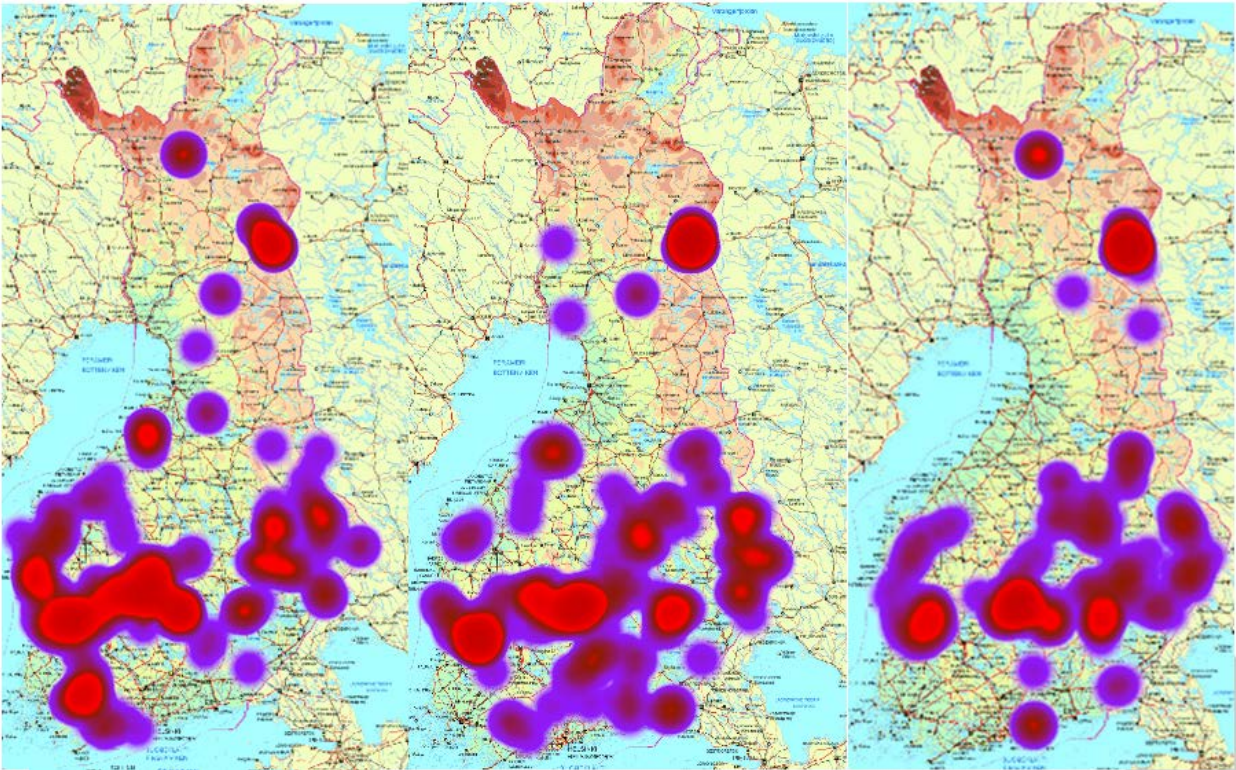
2014 (218/298)

2015 (203/293)

2016 (163/259)

Kuva 13. Karhujen aiheuttamat kotieläinvahingot (tapahtuma/lukumäärä).

2014 (n=218)**2015 (n=203)****2016 (n=163)**

Kuva 14. Karhun aiheuttamat kotieläinvahingot lämpökarttana.

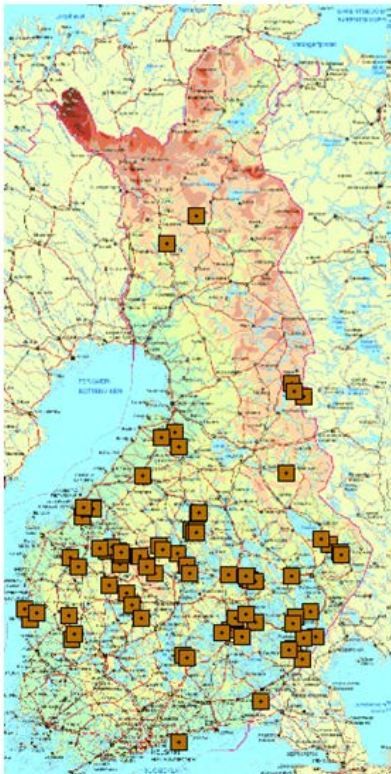
SUOMEN
RIISTAKESKUS
FINLANDS VILTCENTRAL

RIISTAKESKUS MAATALOUSVAHINGOT (tapahtuma/lukumäärä)

2014 (83/83)

2015 (123/123)

2016 (153/153)

26.5.2017

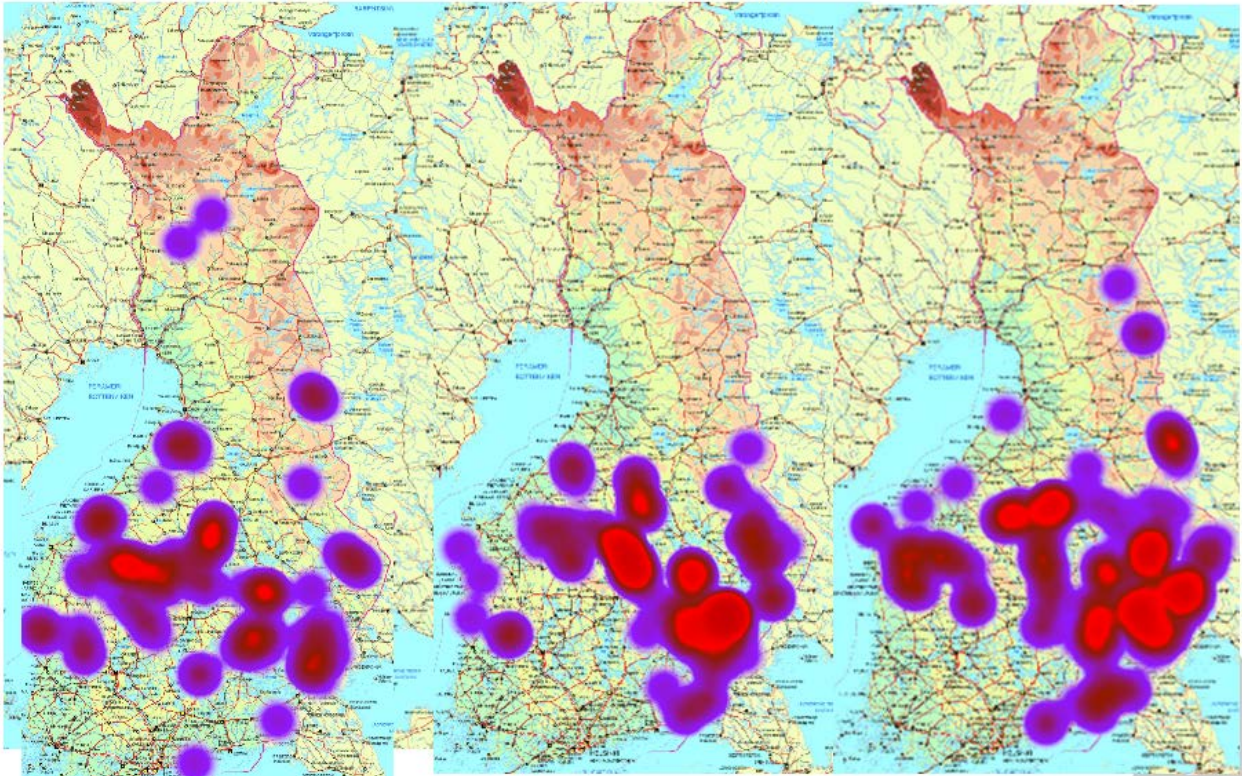

© Suomen riistakeskus

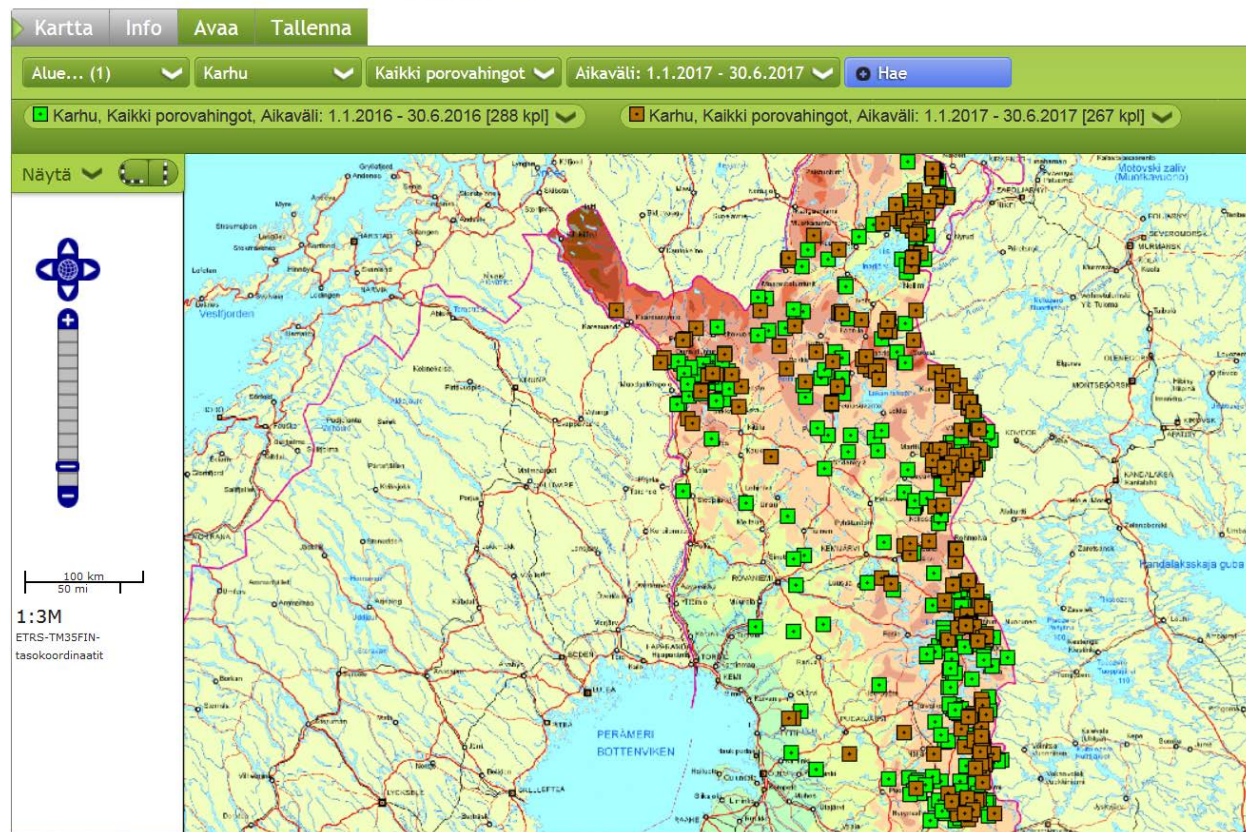
10

Kuva 15. Karhun aiheuttamat maatalousvahingot.

2014 (n=83)**2015 (n=123)****2016 (n=153)**

Kuva 16. Karhun aiheuttamat maatalousvahingot lämpökarttana.

Riistavahinkorekisteri

Kuva 17. Karhun aiheuttamat porovahinkojen määrä ja sijoittuminen ajanjaksolla 1.1.-30.6. vuosina 2016 (vihreä) ja 2017 (ruskea).